

SENSURI UNANIME

Există o nedesmițită unitate de sens, o convergență impresionantă și fecundă, în toate documentele pe care partidul nostru le elaborează cu adîncă responsabilitate. Există o idee generoasă, rezonantă, care ni se înfățișează cu limpezime în fiecare cuvînt al președintelui Ceaușescu, ideea urcușului necentenit spre culmile civilizației comuniste, spre desăvîrșire umană și socială.

În spiritul acestei convergențe, cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Conferința cadrelor și activului de partid din învățămîntul superior, precum și Tezele C.C. al P.C.R. pentru Congresul al XI-lea al partidului — sînt documente care își adaugă importanța lor primordială celorlalte documente de amplă finalitate istorică publicate în ultimul timp: proiectul de Directive ale Congresului și proiectul de Program.

Iată cum Partidul Comunist Român, în numele poporului și în adeziunea integrală a acestui popor, conține viitorul țării și al societății noastre la dimensiuni îndrăznețe și lucide. Iată cum istoria României își jalonează ziua de mîine din propria ei efervescentă contemporană.

Planurile diverse ale dezvoltării noastre sociale cunosc reșezări pe cit de necesare, pe atît de argumentate. Inceputul noului an școlar, de pildă, înseamnă nu numai o etapă calendaristică, ci o adevărată reconsiderare a ideii de învățămînt. Școlile și universitățile au început sub semnul novator al proiectelor de documente programatice ale Congresului al XI-lea. Și, mai ales, școlile și universitățile au început sub puternica impresie produsă de cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Conferința cadrelor și activului de partid din învățămîntul superior. Odată mai mult, intervenția secretarului general al partidului deschide orizonturi noi unui important sector de activitate. În lumina recomandărilor conducătorului partidului și statului, învățămîntul nostru trebuie să devină revoluționar în concepție și organizare, căpătînd orientări noi și eficiente spre a putea îndeplini într-o măsură mult mai pronunțată misiunea socială care îi este incredințată. Școala trebuie să-și ridice valoarea ei educativă — iată esența cuvîntării secretarului general — printr-o întărire necentenită a legăturii ei cu viața, cu nevoile vieții. Cîștigînd în eficiență practică, studiul trebuie să devină pentru tinerii dornici de învățatură acel liant atît de util care să le accentueze contribuția concretă la viața socială.

Completînd atmosfera de dezbateri cu adevărat națională, apariția Tezelor C.C. al P.C.R. pentru Congresul al XI-lea al partidului a generat o puternică efervescentă în rîndul întregului nostru popor. Înfațîșînd concentrat direcțiile și măsurile politice și organizatorice care trebuie aplicate de noi toți pentru materializarea obiectivelor cuprinse în Program și Directive, — Tezele aduc în discuție coordonatele de bază ale mersului nostru înainte, fiind o dovadă în plus a felului în care partidul, la indicația conducătorului său, știe să asculte glasul țării, știe să ia în considerare numai și numai rostirea țării. Și aceasta, în spiritul acelei convergențe impresionante și fecunde a documentelor pe care partidul le elaborează cu responsabilitate constantă.

CRONICA

Ion PETROVICI:

„Recolta”

În dezbateri: proiectul de Program al P. C. R.

UMANISMUL — IDEAL ȘI CRITERIU

Practica realizării personalității, în cadrul societății socialiste multilaterale dezvoltate, constituie o etapă istorică și valorică superioară în dezvoltarea umanismului. Conținutul ei este teoretizat unitar în proiectul de Program al P.C.R. Este profundă și aplicativă ideea clasică după care între comunism și umanismul realizat, sau integral, există un semn de egalitate. „Comunismul ca suprimare pozitivă a proprietății private — această autoînstrăinare a omului — și deci ca apropiere reală a esenței umane de către om și pentru om; așadar, ca o reînnoire completă și conștientă, desăvîrșită în cadrul întregii complexități a dezvoltării de pînă acum, a omului pentru sine la starea sa de om social, adică de om uman. Acest comunism, ca natură desăvîrșită = umanism, ca umanism desăvîrșit = naturalețe: el este adevărata rezolvare a conflictului dintre om și natură și dintre om și om, adevărata soluționare a conflictului dintre existență și esență, dintre obiectivare și autoafirmare, dintre libertate

și necesitate, dintre individ și specie. El este dezlegarea enigmei istoriei și e conștient că este această dezlegare” — afirmă Karl Marx în *Manuscrisele economico-filosofice din 1844*, combătînd concepțiile mic-burghize (Proudhon), utopiste (Fourier, Saint-Simon), care reduceau comunismul la dominația exclusivă a muncii agrare, sau industriale, și egalitariste, de uniformizare primitivă a muncii și a personalității.

Comunismul este expresia pozitivă a suprimării proprietății private, nu prin simplă negare, generalizare egalizatoare sau sărăcire primitivă a conținutului și calității muncii. El reprezintă ridicarea treptată a muncii și personalității umane la gradul de libertate, prin înțelegerea necesității istorice și participarea conștientă, activă, la edificarea unei civilizații superioare, care are în centrul său, ca scop, omul, realizarea personalității sale.

Radu NEGRU

(continuare în pagina 3)

În celelalte pagini:

Const. CIOPRAGA

Versificarea românească

Liviu LEONTE

Cronica literară

Ion PETROVICI

Un memoriu inedit

Val. PANAITESCU

O prognoză literară franceză

Acest viciu nepedepsit *

Octavian Paler

drumuri prin memorie Italia

Nu poți opri, citind fascinatele *Drumuri prin memorie* ale lui Octavian Paler, trimiterea conținută la marce și singularul călător al literaturii noastre, Mihai Ralea. Și aceeași, cu toate marile și esențialele diferențe privind însuși modul de a înțelege și a recepta întreprinderea călătoriei. Există însă și o legătură unificatoare, la fel de importantă, acceptarea călătoriei ca pe o aventură cărturărească, de confruntare a tot ceea ce s-a acumulat prin cultură, cu tot ceea ce se află dincolo de rafturile bibliotecilor, sub orizontul mirific al depărtărilor. Un rafinament hedonistic însoțește deplasarea în spațiu, convingerea că ea turbură adevăruri pînă atunci acceptate, încît atributul de viciu nepedepsit cu care numea Valery Labraud lectura ar fi și aici potrivit.

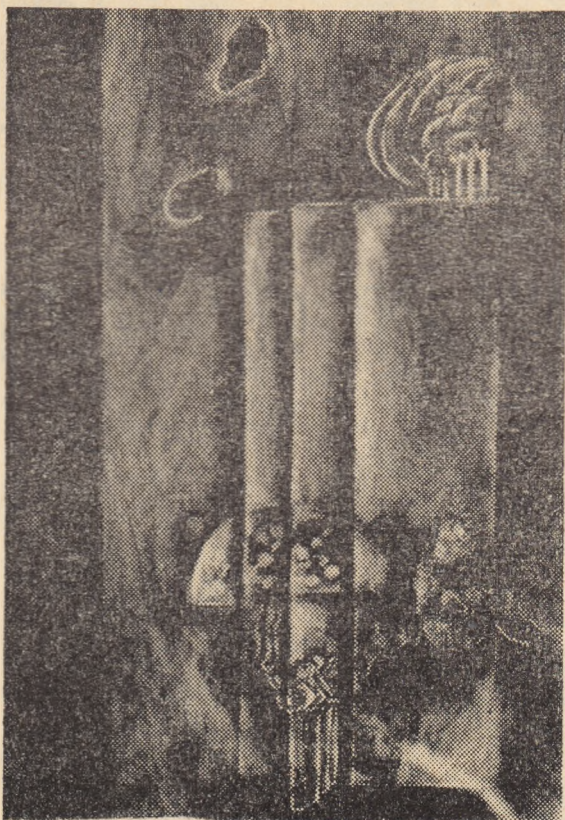
Ralea e un călător de vocație care vede plecarea ca o necesară ieșire din habitudinii și uniformizării: „A pleca, de cele mai multe ori înseamnă a reinvia”. „Și totuși călătoria ne mintuiește de multe ori. Ea e unicul remediu pentru un suflet încă nu complet naufragiat”. Iar în fața unei hărți meditează asupra „refulării” geografice: „O hartă e un motiv de deznădejde ca și o femeie frumoasă și inaccesibilă”. Călătorind el vede tot, căutînd acele trăsături unificatoare, aceleași în muzee și pe străzi, în catedrale și în agitația zgomotoasă a porturilor. Sociologie, psihologie, istorie, literatură sînt puse la contribuție pentru a degaja geniul locului, al oamenilor care-l populează. Surpriza nu e ultima calitate a însemnărilor unui intelectual care are plăcerea de a-și contrazice, prin noi descoperiri, intențiile inițiale: „Contra timpului meu, cu rușine sau cu mîndrie, n-am reușit în pelerinajul de la Prado, să disprețuiesc pe Velasquez, pentru a-l oferi pe tavă, victimă gloriei lui Greco”.

Octavian Paler pleacă la drum cu o profesiune de credință surprinzătoare de negare a vocației călătoriei: „Oricît aş invidia la alții plăcerea de a umbla prin lume, pentru mine aproape orice călătorie rămîne o boală temporară a memoriei. Indepărtarea de punctul de echilibru îmi dă o stare de imprudență tulburătoare care intră pe ascuns în conflict cu itinerarul; călătoria efectivă nu mai reprezintă decît o întrerupere a condiției normale, o așteptare a revenirii în ceea ce îmi e familiar, și-l cred pe Camus, chiar dacă sună paradoxal afirmația lui, că adevăratul preț al unui voiaj este frica; frica de tot ce contrariază vechile obișnuințe, imposibil de înlocuit cu altele. Poate că totul înseamnă o teamă de gol, de friabil, de necunoscut, o Fata Morgana care aleargă într-un sens invers decît al meu, și de aceea din destinul lui Ulysse rețin numai Ithaca” (p. 11-12). Cochetăriile de cărturar pus în situația de a renunța la echilibrul constituit sau rațiuni mai adînci care țin de o structură temperamentală și de apartenența la o colectivitate? Urmărindu-l pe călător în câteva secvențe italiene ale drumurilor sale prin memorie, ne vom da mai bine seama. Octavian Paler este un călător însoțit de amintiri livrate de care nu vrea să se elibereze, dorind să le verifice și să le îmbogățească. Pagina geme sub apăsarea referințelor literare și artistice, obligatorii în cazul unei călătorii italiene sau trezite prin jocul capricios al asociațiilor. *Drumuri prin memorie* ne recomandă un romantic, iubind drumetia și nu voiajul (nici o trimitere la mijloacele moderne ale călătoriei) doritor de a se izola în contemplarea solitară și a evita aglomerația turistică. El caută locurile care ascund mai mult decît spun și, acolo unde alții au văzut veselie și superficialitate, vrea să descopere sensuri nerelevante. În optica lui Octavian Paler jovialitatea teatrală a napolitanului reprezintă un mit construit de însuși purtătorul său pentru a-și compensa îndoielele. Călătorul sentimental are nostalgia de a pătrunde în inima lucrurilor și, în Sicilia, pentru ca imaginea să fie completă, ar dori să-l întâlnească pe Ezechiel, sihastrul care suferea de durerea lumii jignite. Nici o mirare deci că acest romantic meditănd la Pompei asupra absurdului se duce să viziteze mormîntul uitat al lui Tasso și e obsedat de umbra lui Don Quijote marele iluzionat. Monumentele sînt cele care-l stimulează imaginația și în interpretarea lor, Octavian Paler pune fervoare, depășind eruditia fastidioasă. Iată o definiție a goticului (în care intră, bineînțeles, ideea melancoliei, a chinului, a dramei) care ar putea figura în orice istorie de autoritate a artelor. „Goticul e stilul unor chinuți de metafizică tulburătoare extazul unor pustnici ai himerelor. Ari-

pile își neagă trupul rîvnind să ajungă la zborul ideal. În ultimă instanță, goticul e o dramă a spiritului încercînd să se smulgă din captivitate. Domurile gotice sînt piramidele Evului mediu, cu aceeași aparentă opulență a materiei și cu aceeași obsesie a eliberării din ea” (p. 251).

Octavian Paler are voluptatea descrierii, în fraze care cad în falduri grele, cu rafinamente lampedusiene. Călător saturat de cultură, simte în periplurile sale italiene un sentiment de instrăinare care nu e o simplă poză literară. Legătura cu locurile natale operează în receptarea imaginilor călătoriei și-l conduce la ideea că Ithaca nu reprezintă un happy end, ci însăși condiția mitului. „Dacă melancolic”, cu nostalgia munților, el are revelația printre ruinele romane, că strămoșii săi sculptați pe columnă nu au fost învinși de sabie, ci de tristețea exilului. Au orul *Drumurilor prin memorie* se afiliază astfel suitei de memorialiști români care nu au fost călători prin vocație, ci în virtutea unui program ideologic sau estetic. Pașoptiștii „călători prin țară pentru a descoperi vestigiile trecutului național și în străinătate pentru a găsi noi argumente programului lor politic sînt capii de serie ai unei prestigioase ascendențe, în care Mihai Ralea reprezintă o nu mai puțin prestigioasă excepție. Nici o mirare deci că Octavian Paler găsește pentru a privi Veneția stilul recomandat de Eminescu. Iar, spre a ne sugera imaginea orașului mîncat de cancerul umezelii și în-și destinul Veneției, este invocată o surprinzătoare analogie cu nucii crescuți în piatră și distruși de piatră în munții natali ai Mehedințului: „Intr-o seară cu cer greu care strivea zborul porumbeilor, mi-am amintit pe cheiurile venețiene de o altă vară, din munții Mehedinți, cînd am descoperit cu totul accidental un fenomen botanic uluitor: niște nucii de piatră. Crescuseră, inexplicabil pentru mine, pe o coastă calcaroasă, săpînd cu rădăcinile cine știe pînă la ce adîncime ca să găsească pămînt. Dar odată cu seva au tras în trupul lor și cristale de calcar care, treptat, i-au ucis în picioare, crucificîndu-i pe muntele acela, izolat, transformîndu-i imperceptibil în propriile lor statui. Cînd bătea vîntul crengile se loveau între ele cu sunete scheletice. Cei mai mulți nucii erau rupți. În lemnul pietrificat, prea rigid ca să reziste la furtuni, se vedea ca într-o radiografie totul, sistemul vascular al copacului, inelele de vîrstă și cristalele de calcar ce otrăviseră în cele din urmă nucii, învinși de propria lor victorie”.

* Octavian Paler: „Drumuri prin memorie”.

Ion PETROVICI:

„Culesul”

VERSIFICAȚIA ROMÂNEASCĂ

Const. CIOPRAGA

O lucrare privind „descrierea structurii versului românesc în generalitatea sa”, cum este recentul studiu semnat de Mihai Bordeianu (Editura „Junimea”, 1974), merită atenție, deoarece domeniul respectiv rămîne încă unul dintre cele mai puțin frecventate de cercetători.

Cu excepția lucrărilor lui Vladimir Streinu (*Versificația modernă*, 1966) și László Gáldi (*Esquisse d'une histoire de la versification roumaine*, 1964, și *Introducere în istoria versului românesc*, 1971), nu se pot cita alte studii de anvergură. În genere, cercetătorii s-au oprit la unele aspecte pariculare, încît Constantin Brăiloiu s-a ocupat de *versul popular românesc cîntat* (1956), N. I. Apostolescu de *L'Ancienne versification roumaine* sau de *L'Influence des romantiques français sur la poésie roumaine* (ambele din 1909), Mihail Dragomirescu de *Teoria poeziei* (1927), Liviu Rusu de *Estetica poeziei lirice* (Ed. II-a, 1944), G. Ibrăileanu, D. Caracostea, G. Călinescu, László Gáldi, Mircea Brătucu și alții de limbajul poetic al lui Eminescu. Există, desigur, și alte studii privind problemele versificației la alți poeți români importanți. Menționata lucrare a lui Vladimir Streinu, de aleasă ținută științifică, nu ia în considerație decît poezia modernă, cu specială atenție asupra versului liber, astfel că *Versificația românească* de Mihai Bordeianu, consacrată în exclusivitate versului regulat (izometric), constituie o binevenită completare. Mihai Bordeianu s-a angajat într-o acțiune temerară, precizînd însă că se referă numai la *tehnica versului* nu și la estetica poeziei, la expresivitate, lauri mai insistent dezbătute în lucrările altora. Secționat în șase părți, studiul său (333 p. + 9 p. bibliografie) abordează descriptiv, tehnic, însă în același timp și critic, polemic chiar, cu îndrăznețe luări de atitudine, problemele versificației în vastitatea lor. Prin urmare, caracteristicile versului românesc, accentul, figurile versului, structura lui, ritmul, metru, mijloacele armoniei, rima, structura strofelor și alte aspecte intră în componența acestei laborioase cercetări, bogată în referințe la texte vechi și noi, precum și în observații din domeniul literaturii comparate.

Autorul lucrării dispune de o informație întinsă, între referințele sale figurînd foneticieni, stilisticieni și alți specialiști în științele limbajului: Charles Bally, W. Theodor Elwert, Auguste Dorchain, Jean Cohen, Mathyla Glyka, Maurice Grammont, Pierre Guiraud, Roman Jacobson, I. M. Lotman, Alexandru Rosetti, Pius Servien, J. Vendryès și alții. Inasindu-și un limbaj tehnic nuanțat, Mihai Bordeianu propune, nu odată, pe baza propriei experiențe, o terminologie mai adecvată decît cea curentă. Despre limba poeziei, de pildă, se afirmă, exact, că e o limbă „mai mult sau mai puțin artificială”, deoarece în vorbirea de fiecare zi nimeni nu utilizează versul. Versificația înseamnă convenție, de unde aspirația cercetătorilor de a studia a posteriori regulile și teoriile, de a descifra semnificațiile acestor convenții; versificația mai este și o parte a stilisticii, a unei stilistici de gen ducînd la concluzia că „materia de bază a poeziei este un complex (o structură), sens și sonoritate indisociabil legate unul de altul, materializate în vers după legi specifice”. Observația că, fără cunoașterea tuturor regulilor versificației nu se pot edita științific texte poetice, este pe deplin întemeiată iar exemplele date (lecturi eronate) întăresc afirmația. Intemeiată este și ideea despre pronunțatul caracter accentual (dinamic) al versului românesc, acesta caracterizîndu-se „printr-o diferență de cantitate silabică sensibilă în declamare, printr-o mare libertate sintactică și printr-o remarcabilă armonie fonetică”. Spre deosebire de versul francez, în care primează silaba, — arată autorul — versul românesc nu e pur silabic, ci se bazează pe grupuri ritmice de mai multe silabe, pe unități ritmice primare, „care urmează mișcarea naturală a limbii”. Deși în atenția cercetătorului intră aproape exclusiv *versul regulat*, — citeva pagini sînt rezervate în partea a treia, versului eterometric liber.

Se combate, printre altele, opinia lui László Gáldi cum că accentul dinamic al versului românesc ar fi „sensibil mai slab decît în italiană”. Care e argumentul? În comparația dintre versul românesc și cel italian, poate fi luat în discuție, observă Mihai Bordeianu — numai „accentul de timbru” (muzical), acesta în adevăr „mult mai evident și mai activ în italiană”. Rețin prin logică opiniile despre ritm. Ritmul versului românesc nu se reduce „la alternanța silabelor accentuate cu cele neaccentuate”, cum se afirmă de către unii, în spirit mecanicist, ci ține de: „raportul dintre accente și numărul silabelor din vers; de lungimea sau scurtimea cuvintelor din vers; de aspectul lor fonetic armonizat; de intonația legată și ea și de aspectul frazei poetice și mai ales de sensul ei în corelație cu lungimea sau scurtimea versului; și desigur, de neslita accentuare a cuvintelor, legată însă de spirii limbii și, totodată, de nevoile estetice ale poeziei”. Interesante sînt și observațiile despre poliritmia versului românesc, fenomen derivînd din caracterul accentual, al limbii, acelea despre relațiile dintre ritm și metru, sau considerațiile succinte despre *versul liber*. Cercetătorul propune în locul noțiunii consacrate de *vers liber* calificativul de *vers eterometric*, cu motivarea că *versul eterometric* subliniază mai evident ideea de ritm. „Cînd așa-zisul *vers liber* nu se supune legilor ritmului, el încetează de a mai fi poezie în vers și, cu aceasta, trece în vastul domeniu al prozei”. Lucrurile, totuși, stau numai în parte astfel, fiindcă s-a demonstrat că și proza are un ritm al ei. Să remarcăm în continuare, substanțialele observații privind clasificarea rimelor după gradul de armonie, precizările despre contra-asonanță, despre structura strofelor, discuții ce-i prilejuiesc autorului afirmarea unor puncte de vedere proprii. De menționat că argumentarea, totdeauna vie, nu alunecă în polemică sterilă, ci constituie un mod eficient de confruntare în vederea unor opțiuni logice.

Că problemele versificației sînt complicate, o demonstrează felurile interpretării eronate (la personalități ca Ibrăileanu, M. Dragomirescu, G. Călinescu, Gáldi și alții), semnalate de autorul *Versificației românești*. Remarcabilă prin multitudinea unghiurilor de vedere, prin stilul cursiv și precis, cartea lui Mihai Bordeianu se situează în categoria lucrărilor de referință. Un scurt capitol în care sînt puse în lumină, esențializate, trăsăturile specifice ale versificației românești ar fi fost util, în încheierea acestui studiu de foarte bună calitate.

Preocupări stilistice

Muzica noastră a cunoscut în anii noștri, o dezvoltare pe măsura „miracolului românesc”, o înflorire aflată în permanent consens cu impresionantul proces de creștere, consolidare și perfecționare a întregii vieți social-economice din România socialistă. Într-o continuă și originală corelație cu întreaga lume muzicală de astăzi reprezentanții școlii românești de compoziție au reușit să ducă mai departe procesul de sinteză și afirmare început de George Enescu și de compozitorii „generației enesciene”. În ciuda unor atitudini izolate și fără ecou în viața muzicală — rămâne dominantă preocuparea pentru cunoașterea, valorificarea și perfecționarea culturii muzicale naționale; totodată, s-a extins și a cunoscut acțiuni inedite de valorificare, interesul pentru cultura muzicală universală, a direcțiilor ei de dezvoltare și a noilor modalități de exprimare. În fond, sint, acestea, aspectele unui proces dialectic specific școlii noastre componistice. Specific nu numai etapei contemporane, ci tuturor momentelor importante ale dezvoltării muzicii românești.

Pornind de la asemenea constatări de ansamblu, credem că sint normale și necesare tendințele de perfecționare și înnoire a muzicii, cu deosebire a limbajului muzical. Procesul presupune, fără îndoială, și alunecări către o originalitate căușată, către descoperirea unor soluții și a unor mijloace sonore șocante dar lipsite de autenticitate, vehiculând frumuseți și glorii de mucava menite a satisface orgoliul și a stârni bucurii partizane zgomotoase. Originalitatea, de fapt, nu are nimic comun cu asemenea atitudini. „Ceea ce vă valorează de unicat unui fapt de artă (sau de viață) — declara compozitorul Șt. N. Culescu — este autenticitatea, iar dacă faptul este autentic el este implicit și original, chiar dacă această originalitate nu ne izbește dintr-o dată sau, dimpotrivă, ni se pare la prima vedere ostentativă”. Originalitatea, deci, presupune o gândire muzicală autentică, dublată de o sensibilitate mereu trează la neliniștile și aspirațiile omului și ale societății umane în mijlocul căreia se împlinește destinul compozitorului. Acesta este sensul originalității pe care au descoperit-o iubitorii de artă ce pretind în muzica noastră. Este și sensul valorii unor lucrări de A. Vieru, W. Berger, P. Bentoiu, Al. Hrisăne, N. Beloiu, distinse cu premii la concursuri de compoziție organizate în importante centre muzicale europene.

Dar, ceea ce atestă valoarea, necesitatea și autenticitatea procesului de înnoire, permanența lui în contextul vieții sociale contemporane, este unitatea expresivă și diversitatea stilistică a muzicii noastre, pe de o parte, iar pe de o altă parte faptul că acțiunea de perfecționare a mijloacelor de expresie este prezentă în activitatea tuturor compozitorilor. Bineînțeles, în creația unora se vădește cu insistență, vizind orizonturi sonore inedite, la ații, intențiile inovatoare se grefează pe un puternic fond tradițional care capătă, prin aceasta, o nouă vigoare și noi coordonate expresive. Ne gândim, bunăoară, la efortul de esențializare și riguroasă organizare a discursului muzical din ultimele lucrări create de G. Enescu; la cristalizarea și definirea stilului specific al liedului și baletului românesc în creația lui M. Jora, precum și la sinteza stilistică realizată de P. Constantinescu în domeniul oratorului, operei și al concertului instrumental. Apoi, să amintim de preocupările lui S. Toduță care dezvoltă cu succes un stil polifonic bazat pe structurile modale ale cîntecului popular, în timp ce T. Ciortea, pornind de la sobra expresivitate a muzicii folclorice, a găsit soluții originale pentru constituirea unui limbaj apropiat de căutările cele mai evouate ale școlii noastre. Peisajul componistic românesc este, totodată, de neconceput în afara contribuțiilor unor compozitori ca: I. Dumitrescu, Z. Vancea, M. Negrea, Gh. Dumitrescu, Al. Pașcanu, Th. Grigoriu, D. Bughici, W. Berger, D. Capoianu, care reușesc să păstreze o dreaptă cumpănă între tradiția românească și universală și impulsul către perfecționare și înnoire a expresivității muzicale.

Nevoia aceasta firească, profundă, curajoasă și autentică de înnoire muzicală, la care concură toate generațiile de compozitori, a determinat o impresionantă largire a preocupărilor stilistice. Vom menționa, doar ca exemplu și fără ambiția cuprinderii tuturor numelor și a preocupărilor, câteva direcții. În acest sens, ni se par deosebit de importante căutările și reușitele de valoare înscrise pe linia punerii în valoare a virtuților expresive ale monodiei populare și bizantine (P. Constantinescu, S. Toduță, D. Popovici, Th. Grigoriu), precum și a combinațiilor timbrale întâlnite în practica instrumentală populară (M. Moldovan, V. Herman, S. Drăgoi, S. Păuța). Totodată, un autentic act de înnoire îl constituie acțiunea de largire a surselor de inspirație ritmico-intonationale, prin încorporarea structurilor cîntecului revoluționar și muncitoresc, mai ales, în cîntecul de masă, dar și în genuri mai complexe, cum ar fi, opera, oratoriul, pecmul simfonic, muzica de cameră (I. Chirescu, V. Popovici, Gh. Dumitrescu, Alfr. Mendelssohn, F. Barbu, D. Bughici, S. Sarchizov, N. Petri, V. Spătărelu, M. Neagu, ș.a.). În spiritul valorificării vechilor tradițiilor muzicale românești se înscriu și lucrările unui număr foarte important de compozitori care își gîdesc materia sonoră pornind de la combinații modale derivate din structuri intonaționale ancestrale: în sîrșit, o cale fructuoasă, riscantă uneori, dar de o ținută foarte avansată, este aceea a reînvierii, a reconsiderării tradițiilor improvizatorice ale interpretilor muzicii populare prin noul raport realizat între compozitor și interpret în actul de creație (A. Vieru, T. Olah, M. Moldovan, N. Brînduș C. Tăranu, A. Zeman, D. Constantinescu, M. Marbă ș.a.). Din toate aceste direcții, se profilează unele momente de sinteză: acea realizată de Șt. Niculescu prin definirea eterofoniei ca o nouă sintaxă muzicală cu origini autohtone și, poate, acela către care năzuiește A. Stroe prin folosirea limbajului matematic și a aparatului electronice în procesul de creație. Indiferent, însă de modalitățile expresive folosite în activitatea componistică, esențial rămîne faptul că, îmbinînd noul cu ceea ce este specific tradiției naționale, reflectînd în creația lor viața și aspirațiile poporului nostru, compozitorii făuresc, astăzi, o cultură muzicală bogată în valori autentice, recunoscute aici și în alte centre muzicale ale lumii, continuînd — în condițiile luminoase ale socialismului — permanențele spiritualității românești.

Mihai COZMEI

Suma lucrurilor, a valorilor produse de om, nu se constituie în cultură socialistă decît dacă sint destinate omenescului. Realizarea unui model de personalitate în viața reală, corespunzător relațiilor de echitate socialistă, perfecționarea continuă a relațiilor de repartiție, în care să poată fi valorificate toate bunurile materiale și spirituale după meritul de erminat de cantitatea și calitatea muncii, a talentului, a utilității larg sociale a activității depuse, exclude total jocul altor considerențe subiective, arbitrare sau întîmplătoare, aprecieri, recompensări, promovări, după privilegiul sau prejudecăți, nepotism sau favoritism.

Modelul uman ca și modelul social, au valoare analitic-istorică dar și forță prospectivă, strîns legate între ele, în proiectele de Program ale P.C.R. și ale Directivelor Congresului al XI-lea, pentru că indică precis sensul dezvoltării societății românești, relația dintre structura și nivelul ei, mijloacele concrete-istorice ale realizării unei condiții umane noi, superioare, a unor indici calitativ elevați ai vieții. „Omul este măsura tuturor lucrurilor...” ațirma Protagoras, filosoful grec antic, dar această afirmație poate deveni un criteriu strict subiectiv, dacă nu raportăm omul la nivelul civilizației produse de el într-un timp și loc istoric dat. Lucrurile valorice create de om, în scopul producerii și reproducerii vieții sale sociale, constituie mărtașia vie a capacității sale creatoare, a nivelului civilizației sale, a măsurii în care cultura, știința și tehnica timpului său îi sint mijloace stăpînite, subordonate, aferente scopului de a satisface în deplinătate lor trebuințele materiale și spirituale care-i corespund afirmării personalității. Umanismul unei epoci este concret și comensurabil în proporția acordului dintre structura socială ca ideal propus și realitate a mobilității și structurii demografice, dintre idealitatea și realitatea nivelului civilizației, ca acord dintre axiologia și praxiologia comunității umane în ansamblul ei.

Dezvoltarea forțelor de producție în ritm susținut (Produsul social-ritm mediu anual peste 11%; venitul național-ritm mediu anual peste 12%; producția globală industrială-ritm mediu anual peste 14%), industrializarea la nivelul cerințelor revoluției tehnico-științifice mondiale, modernizarea prin mecanizarea și chimizarea agriculturii, perfecționarea învățămîntului și a cercetării științifice, continua perfecționare a relațiilor sociale de drept și etice, îmbunătățirea sistemului de conducere și a metodelor de atragere a maselor în cadrul democrației socialiste, la elaborarea și îndeplinirea politicii statului, pe baza pregătirii profesionale și general umane, civice, a dezvoltării capacității organizatorice

UMANISMUL-IDEAL ȘI CRITERIU

a celor ce muncesc, sint citeva din prghiile cele mai importante ale edificării personalității libere, pe deplin realizate creator, așa cum demonstrează consecvent logic capitolele corespunzătoare ale proiectului de Program al P.C.R. Pe acest temei promovarea umanismului socialist cere ca „Întreaga activitate ideologică, educativă... să aibă drept țel făurirea omului nou, cu conștiință înaintată, făuritor al societății socialiste multilateral dezvoltate, al comunismului”.

Modelul uman și cel social se intercondiționează și se perfecționează reciproc pentru că „umanismul socialist concepe omul ca ființă socială, aflată în strînsă legătură și interdependență cu semenii săi. El se întemeiază pe relații de colaborare și stimă reciprocă între toți membrii societății, pe interzicerea oricărei exploatare și asupriri, pe egalitate, pe libertatea omului de a acționa în mod conștient pentru afirmarea personalității sale, pentru făurirea propriului său viitor”. Din proiectul de Program al P.C.R. se degajă clar ideea directoare că libertatea afirmării personalității este interioară necesității istorice, nu se poate produce în afara sau deasupra procesului istoric concret, este rod al activității conștiente, elevate științifice, și partinice, în făurirea istoriei contemporane a României.

Sistemul de valori al societății noastre a fost elaborat în cadrul istoric al dezvoltării multilaterale a socialismului în România și a găsit o expresie teoretică densă, concisă, în Programul ideologic și în proiectul de norme ale vieții și muncii comuniștilor, ale eticii și echității socialiste, așa cum au fost dezbătute în noiembrie 1971, acum, în mod consecvent în proiectul de Program al P.C.R. cu un caracter pe cît de amplu pe atît de unitar în edificarea noului umanism. Omul, viața și creațiile dedicate calității ei sint valori supreme.

Omul este înțeles și apreciat ca individualitate concretă, specializată profesional tot mai adînc, cu un larg orizont umanist, social politic, cu o moralitate corespunzătoare relațiilor de echitate și conlucrare s'abilite în muncă, în corelație complementară cu semenii săi. Noțiunea de popor muncitor unic și indivizibil, strîns în jurul partidului, vine să sublinieze creșterea calității umane în ansamblul societății, nu o uniformizare, o standardizare, ci un proces de dezvoltare complex, prin diversificare multilaterală. Insul real nu se confundă cu omul generic, abstract, cu modelul ideal; el devine tot mai specific și mai personal, dar în același timp mai necesar și integrat social. De aici desprindem adevărul că umanismul este ideal și criteriu al întregului Program al P.C.R., iar cifrele proiectului Directivelor Congresului al XI-lea al P.C.R. concretizează coordonatele sale istorice, actuale și de perspectivă, măsura realizării oamenilor.

Praxiologia edificării personalității în România socialistă se reflectă și în atitudinea țării noastre față de problemele contemporane ale umanității, structurarea unor relații de echitate între state, o nouă ordine în relațiile economice, bazate pe respectarea suveranității, interesul reciproc, simularea națiunilor subdezvoltate în așa fel încît întreaga populație a globului să se bucure de roadele revoluției tehnico-științifice. Dezarmarea și dezangajarea militară pot crea condiții favorabile rezolvării problemelor suprapopulației relative.

Un om nu se poate simți liber dacă face parte dintr-o națiune nedreptățită, oprimată sau amenințată, precum nu este liber, nici acela care oprimează pe armata sau economic, existența altei națiuni. Condiția a „prosperității economice și sociale” este „realizarea unei lumi mai drepte” și mai bune, în care omul să se bucure din plin de cuceririle științei, de munca sa”. Acest adevăr esențial, afirmat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele țării, la Conferința mondială a populației, are darul de a pune în lumină caracterul indivizibil al păcii, fericirii și realizării umanismului în epoca noastră.

Teza creatoare după care „omul constituie factorul determinant al progresului economico-social” se opune pozitivismului îngust, tehnicismului și teoriilor tehnocratice, situînd marxismul contemporan în avangarda fără echivoc a umanismului, cu repercuțiuni dintre cele mai fructuoase în teoria culturii, a educației și în practica socială a promovării muncii, a talentului, a perseverenței prin care se afirmă plenar personalitatea.

AURA MUȘAT

E poate iubire, e poate minune
A șiți recunoaște, a trece și-a spune

Cu frunza plecată din altă pădure
Ce taină-n ispită ne poartă ușure

Ce vreme ne leagă acum ca-nainte
Cu blînde izvoare de pietrele sînte

E poate iubire, e poate minune
Să apcri un munte, să crezi într-o lume

Ce-n gînd se cuprinde și nu se măsoară
Cu vorbe ci doar cu sfioasă povară

Purtată pe treapta cumintilor umeri
Cît steaua e dreaptă, cît zile îți numeri.

Veneau acolo păsări vechi
În singuratică perechi

Spre rîu lăsîndu-ne treccăm
Strîvind o lacrimă de geam.

Învecinicîndu-ne cu toți
Uimiți de flori, visați de morți

Ce cîntăreți uităm a fi!
Prindea să ningă într-o zi

Prin ochii noștri semănînd
A păsări iar, oglinzi de rînd...

Pădurea îmi scrie că frunza se-ntoarce
Cu fruntea spre noaptea temute-or parce

Ce-și tremută ghemul, cînd umbra l-atinge
(Curînd pe cărarea pustie va ninge)

Să știu a deprinde ce freamăt de-acuma
Prin palizi mesteceni învăluie luna.

Cînd picile subțiri se destramă o cîrpă,
Ce nori zburătoare ascund sub aripă

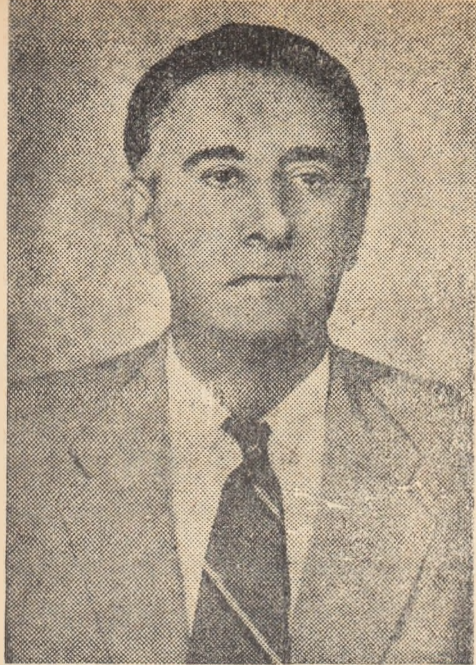
Si-a fi mai aproape de sine o vreme
Pădurea îmi scrie că vrea să mă cheme...

Aici stau întreg și cutreier trecînd
Se năruie frunze-ntr-o moară de vînt.

Crengi pină-n cer se cutremură în.
E apa tăcută și pururi senin.

Aproape e toamnă, uimită că sint
Un fluture cade arzînd spre pămînt.

MIHAI RALEA — PROFESOR UNIVERSITAR

Ideea de a se consacra învățămîntului, de a ocupa o catedră la universitate, îl preocupă pe Mihai Ralea încă din perioada studiilor de la Paris și Berlin. O scrisoare a lui C. Rădulescu-Motru, care e o invitație măgulitoare de a ocupa o catedră de sociologie la Iași (v. Scrisori către Ibrăileanu, vol. II, Editura Minerva, Buc., 1971, p. 288), îl determină pe tânărul doctorand de la Sorbona să-i comunice lui G. Ibrăileanu intenția de a veni la Iași („din toate locurile, țin la Iași, unde mă leagă atâtea lucruri”). Corespondența din tre Mihai Ralea și G. Ibrăileanu din epoca pariziană și berlineză are două teme

permanente: „Viața românească” și cariera universitară: „In chestia venirii mele la V. r., iată hotărîrea mea definitivă. Voi veni cu orice preț. Mă simt legat de revistă înainte de toate sufletește prin convingerile mele și voiesc să lucrez pentru ea (sublinierea lui M. Ralea). Cit am fost în străinătate am lucrat rar și neregulat; odată venit acolo însă voi pune toate cunoștințele și experiența de aici în serviciul revistei. Voi face slujba de redactor, voi colabora la toate rubricile sub pseudonime, ca să fie mai variate, vă voi aduce diverse specimene de organizare a revistelor din străinătate pentru a introduce, dacă veți crede de cuviință, cronici noi: voi îngriji să avem corespondenți în Paris, Londra și Berlin, să avem recenzii bogate și variate etc., etc. Pe cit va fi posibil voi da toată munca și priceperea la ameliorarea revistei. Trebuie însă să capăt și un curs la universitate, fiindcă cariera de profesor mă încîntă tot așa de mult ca și publicistica. Dar pentru aceasta voi mai răbda pînă va fi un loc” (s.n., op. cit., p. 303—304).

Reîntoarcerea lui Mihai Ralea în țară (ca doctor în litere și drept, cu Diploma de Stat) și intenția lui de a veni la universitate trezește impotrivirea energică și nedreaptă a lui N. Iorga. Dar datorită valorii sale intelectuale excepționale, reputației cucerite în străinătate și în țară, în 1923 este numit asistentul lui I. Petrovici, care între 1923—1926 era profesor de Istoria filozofiei moderne și Logică la Universitatea din Iași și decan

al facultății de litere. În amintirea unui fost elev și prieten (v. „Viața românească”, anul XVIII-, nr. 2, 1965, p. 147—153) I. Petrovici, nu fără o anumită mîndrie și plăcere, își reamintește de împrejurările în care l-a cunoscut pe studentul Ralea, și de pozitiva „aventură” cu G. Ibrăileanu în ideea comună de a-i aduce la universitatea ieșeană pe Petre Andrei și pe Mihai Ralea. I. Petrovici este aproape fascinat de personalitatea frenetică, coplesitoare a lui Mihai Ralea și, într-o totală sinceritate față de G. Ibrăileanu, îl asigură pe autorul Adelei că „Pe lângă perspectiva pe care o mai are (M. Ralea, n.n.), va ajunge chiar profesor titular” (op. cit., p. 149). Există în arhiva facultății de litere din Iași (v. dosarul din 2 octombrie 1923) cererea (inedită) a lui Mihai Ralea prin care solicită catedra vacantă la universitate, scoasă la concurs: „Domnule decan, subsemnatul Mihai D. Ralea, doctor în Drept și Litere al facultăților din Paris, vă rog să binevoiți a supune onorabilului consiliu al facultății de Litere în prima lui ședință, prezenta petițiune prin care cer recomandarea la conferința de pedagogie și legislație socială națională și comparată de pe lângă facultatea de Litere a Universității din Iași. Primiți, vă rog asigurarea profundei mele considerațiuni, M. Ralea, str. Alecsandri, nr. 3”. I. Petrovici notează, în stînga, sus: „Cu primul consiliu”, 3 octombrie, 1923. Prin adresa din 1 noiembrie 1923, a Ministerului Instrucțiunii, lui Mihai Ralea i se aprobă „Conferința de pedagogie socială

și legislație socială națională și comparată (...) cu începere de la 1 noiembrie 1923”. Mihai Ralea însoțește cererea cu un Memoriu de titluri și lucrări.

Numai după doi ani, în 1925, Mihai Ralea este numit profesor universitar. El devine un universitar de o mare suprafață intelectuală, un orator cu o extraordinară priză la studenți și public. Catedra și revista „Viața românească”, două obsesii de tinerețe, două fecunde forme de realizare de sine sînt pentru profesorul universitar Mihai Ralea, adevărate tribune de difuzare promptă și eficace a celor mai actuale idei care circula în România și Europa. Recomandarea publică a lui Mihai Ralea ca profesor titular la catedra de psihologie și estetică o va face I. Petrovici în ședința din 27 noiembrie 1925, cînd Senatul Universitar s-a întrunit cu Consiliul facultății de Litere și Filozofie (v. Registrul proceselor verbale ale ședințelor Senatului universitar, anul școlar 1924—1925, Arhiva Rectoratului). Membrii Senatului universitar și profesorii Facultății de litere sînt cu toții de acord în a-l numi pe Mihai Ralea profesor universitar.

Memoriul lui I. Petrovici (inedit) asupra activității lui Mihai Ralea nu este numai un entuziast elogiu adus viitorului profesor, dar și o recunoaștere totală a unei vocații critice excepționale, a unei sensibilități neobișnuite pentru fenomenul ideilor.

Zaharia SÂNGEORZAN

inedit: un memoriu al lui Ion Petrovici

La Facultatea de Litere și Filozofie a Universității noastre este vacantă catedra de Psihologie și Estetică. Subscriși profesori titulari ai acestei facultăți avem onoarea a propune pentru a fi numit conform art. 81 din lege, în termen legal, la susnumita catedră pe d-l Mihai D. Ralea, întemeiați fiind pe următoarele motive:

Dl. M. Ralea este licențiat în Filozofie al Facultății noastre (anul 1919) obținînd „Magna cum laude”, de asemenea, este licențiat în drept (1918). După obținerea licenței și-a continuat studiile la Paris, luîndu-și doctoratul în litere, Diploma de Stat, diplomă care se acordă foarte greu și rar străinilor. Menționăm că în țara noastră n-am avut decît foarte puține persoane care posedă acest fel de doctorat, străinii obținînd de obicei doctoratul de Universitate. În anul 1922 a obținut doctoratul în drept la Facultatea de drept din Paris. Timp de 4 ani (1919—1923) a lucrat la Sorbona cu profesorii L. Lévy-Brühl, C. Bouglé, P. Fauconnet, la „Ecole Normale Supérieure”, ca membru la Centre de documentation sociale cu profesorul C. Bouglé, apoi la Collège de France cu profesorul Pierre Janet, preocupîndu-se de probleme psihologice așa cum sînt înțelese de școlile psihologice moderne (în Franța, Școala durkheimistă, G. Dumas și tot grupul din jurul revistei „Journal de Psychologie”, în Germania, Stollenberg, în America și Anglia, Derrvey, Edmond, Mac Dougal). A studiat, de asemenea, la Universitatea din Berlin, timp de un an de zile pe profesorii: E. Spranger, Vierhandt, Dessoir, apropiindu-și astfel spiritului, ca și metodele științei germane contemporane. Amintesc că printre cei 30 candidați români înscriși la doctoratul de stat la Sorbona, în perioada 1919—1923 este singurul care și-a luat doctoratul.

Întors în țară, dl. M. Ralea, a cărui activitate științifică era de ja cunoscută la noi, a fost recomandat în unanimitate de Consiliul Profesorial al Facultății de Litere, pentru postul de conferențiar, pe care îl ocupă încă din anul 1923. Interesîndu-se de aproape de activitatea sa didactică, am constatat cu mulțumire succesul desăvîrșit pe care l-a obținut, succes datorat materialului bogat pe care-l predă studenților, metodei riguroase și formei altele a conferințelor D-sale. În afară de activitatea didactică, domnul Ralea a avut și una culturală, întrucît fiind solicitat de diferite cercuri și asociații culturale și științifice, a făcut diverse comunicări importante: la Universitatea liberă din București despre Filozofia Kantiană; la Institutul Social Român, despre Învățămîntul secundar în Franța; precum și alte comunicări în diferite orase unde a fost invitat. Ca o încoronare a activității

sale de la Paris, d-sa a publicat o lucrare intitulată: *L'idée de révolution dans les doctrines socialistes*, în care dovedește, pe lângă năla erudiție, o fină și pătrunzătoare analiză a tuturor ideilor care frămîntă sufletul masei și care determină psihologia popoarelor moderne. Această lucrare de 492 pagini în 8 este precedată de o prefață a profesorului C. Dessoir și a fost premiată de către Fundația Universitară „Osiris” din Paris. Modul cum a fost primită această operă în lumea științifică din străinătate, ne îndreptățește să vedem în ea una din contribuțiile cele mai de seamă la proclamația de actualitate. În adevăr, gîsim despre ea critici elogioase în „Revue Philosophique”, „Revue d'Economie politique”, „Revue Internationale du Travail” (1924), „La Paix et le Droit” (1923). În țară, în „Arhiva pentru știința socială” și „Viața românească”. Ca o completare a acestei lucrări, d-l M. Ralea a publicat în editura „Ecole Normale Supérieure”, *Revolutions et Socialisme, Essai de bibliographie*, despre a căror valoare s-au pronunțat, de asemenea, revistele mai sus citate.

Din aceste lucrări se degajază pentru noi, în primul rînd, metoda riguroasă științifică, erudiția și puterea de lucru a d-lui M. Ralea. D-sa a înțeles că științele spiritului, în faza lor actuală trebuie să iasă din cadrul odioaselor discuții scolastice și călăuzit de principiul afirmat de Lévy Brühl, merit să reînnoiască psihologia umană și să ne facă să pătrundem la adevăr în ea, după cum există numai un om concret al unui timp și al unei societăți date. Dl. M. Ralea a căutat să explice legile fenomenelor sufletești și evoluția structurii psihice în funcție de mediul colectiv în care apar, urmînd metoda preconizată încă de Wundt și psihologii mai recentți (G. Dumas, M. Blondel, Mac Dougal). Dl. Ralea pleacă de la principiul, atît de fecund, că „eul” individual este precedat de cel colectiv și nu se poate înțelege decît prin el. Această idee călăuzitoare reiese din toată activitatea științifică a d-lui Ralea.

După expunerea titlurilor și a principiilor metodologice a dl. Ralea, trecem la cercetarea activității sale științifice ulterioare. Încă din anul 1916, d-sa publică în revista „Studii filozofice” de sub conducerea colegului nostru, C. Rădulescu-Motru (profesor de Psihologie la Universitatea din București) studiul *Relațiunile între imagini și gîndire*. În acest articol, d-l Ralea, după ce analizează cu pătrundere concepțiile școlii psihologice din Paris (v. Binet), precum și cele ale școlii din Würzburg (K. Bühler, Messer, C. Marbe), ajunge la încheierea că în procesul gîndirii avem de a face cu tipuri psihologice în care gîndirea poate sau nu să aibă ca element integral,

imagines. Deja din această lucrare se învederează realele însușiri de analiză psihologică ale autorului. În același an publică în „Convorbiri literare” (mai, 1916) un studiu asupra *Importanței sociologice a lui G. Tarde*, accentuînd influența reciprocă dintre indivizii care trăiesc laolaltă în formarea personalității umane. În anul 1918 face tot în „Convorbiri literare” o analiză ascuțită a *Mentalității grezilor de clasă*. Într-un alt timp (1919—1923, dl. Ralea își continuă la Paris activitatea științifică pe care am analizat-o mai sus, tipărînd în același timp în țară următoarele studii: E. Durkheim (*Viața românească*, 1921), expunere critică asupra marelui filozof francez. Tot în același timp (1921) publică în „Viața românească”, un studiu de psihologie și estetică comparată, *Aniele, în care analizăm cu săgăciune sufletul complicat și arta prestigioasă a marelui scriitor*. Iar în același loc și an, un articol despre metoda estetică a scriitorului norvegian Johan Bojer. În 1923, d-sa tipărește *Situația publicațiilor sociologice în Germania*, în „Arhiva pentru știința socială” (director D. Gusti).

În continuare găsim numele d-lui M. Ralea în anul 1923 sub importantă pagină ca: *Marcel Proust*, studiu dezvoltat de estetică cu aplicație la literatură, în care printru cei dintîi face apropieri între psihologia bergsoniană și ingenioasele intuiții psihologice ale acestui renovator al psihologiei artistice, urmaș direct al gînditorilor francezi La Rochefoucauld, Chamfort, La Bruyère. În același timp, arată procedeul original în mijloacele de realizare estetică ale lui M. Proust în „Revista de filozofie” (1923). Dl. M. Ralea cercetează *Legătura dintre sociologie și teoria cunoașterii*, arătînd că însuși fenomenul conștiinței care pînă acum a fost considerat drept un produs pur individual, este adînc influențat de viața socială. În „Arhiva pentru știința socială”, în același an, publică *Problema clasificării societăților*. În anul 1924, dl. M. Ralea, prin paginile „Revistei de filozofie”, adîncește probleme de istoria psihologiei în studii ca: *Legitimitatea apriorismului și justificarea sa psihologică*, contribuții prin care se arată cum psihologia contemporană confirmă unele din vederile lui Kant. Activitatea rodnică a dl. M. Ralea s-a manifestat mai departe în anul 1924 prin monografiile ca: *Problema inconștientului* (Iași, 1924), unde d-sa arată că viața

conștientă este un produs social, inconștientul este expresia specifică a eului individual și ajunge la interesanta concluzie că inconștientul e: renașterea unor stări sufletești primitive și antisociale, provocate de o oboseală nervoasă și ducînd ca urmare a dezactualizare a conștiinței. În afară de aceasta menționăm în același an studii ca: *Raportul dintre psihologie și sociologie* („Viața românească”, 1924), în care autorul își formulează în mod plastic concepția sa asupra legăturii dintre cele două discipline. De asemenea, d-sa discută tratatul de psihologie a d-lui C. Rădulescu-Motru, *Un manual românesc de Psihologie* („Viața românească”, 1924), arătînd valoarea acestei lucrări în lumina celor mai noi concepții. În studiul *Ideea de timp în conștiința modernă* („Viața românească”, 1924), cercetează geneza ideii de timp, importanța ei în conștiința modernă, afirmată prin apariția științelor istorice în secolul al XIX-lea prin doctrinele evoluționiste, prin filozofia duratei etc.

Prin studii de estetică ca: *Anatole France* („Viața românească”, 1924) ni se înfățișează ideile filozofice, atitudinea în viața a marelui scriitor francez, iar din articolul *Paul Valéry, poet și filozof* („Viața românească”, 1924), aflăm semnificația de „poezie pură” a celui mai celebru poet francez de astăzi. În studiul despre *Balzac* ni se arată ambianța socială care l-a produs pe autorul lui *Cousine Bette* și motivele pentru care arta marelui scriitor este încă în concordanță cu psihologia și estetica modernă. Trebuie să facem o mențiune aparte pentru studiul de estetică intitulat *Arta și uritul*. Într-o formă pregnantă se discută chestiunea dacă arta poate trata în mod legitim uritul și se ajunge la concluzia că dacă arta antichității trata mai mult frumosul, cca modernă caută mai ales caracteristicul, fie el chiar și urit.

În anul 1925, M. Ralea tipărește o monografie mai dezvoltată despre *Formarea ideii de personalitate* (Iași, 1925). De unde pînă atunci personalitatea era tratată mai mult din punct de vedere etic, autorul o prezintă ca o problemă de psihologie genetică arătînd principalele ei etape de la cinestezie și sentimentul de „corp propriu” pînă la formele superioare de eu, individualitate și personalitate. El ne-o arată condiționată de fenomene biologice și încheagată sub presiunea socială în *Psihologie și pragmatism*. Sînt expuse și ana-

lizate concepțiile școlii americane așa-zisă „Comparatistă” (Behavioristă) după care inteligența este o funcție practică de adaptare la mediu. Se arată avantajele și limitele acestui mod de a vedea, opus introspecționismului european. De asemenea, studiul estetic care tratează despre relațiunile dintre *Specific și frumos* („Viața românească”, 1925) în care sînt discutate concepțiile lui Benedetto Croce despre arta ca funcție de expresie și completate printr-o teorie socială a expresiei emoțiilor. Un alt articol se ocupă, degajînd mentalitatea actuală, cu *Considerație asupra timpului nostru* („Viața românească”, 1925). Dintr-o serie de reflecții estetice intitulate *Disociații* („Viața românească”, 1925) culegem scînteietoarele aprecieri și observații despre Estetica și calmul, asupra Clasicismului și *Caracterul tehnic în artă*.

În afară de toate acestea, în ultimii ani, dl. M. Ralea a desăvîrșit o fecundă activitate publicistică cu note estetice și literare, mai mici, despre Barrès, Gobineau, Byron, Conrad etc.; dări de seamă și recenzii critice despre publicații și cărți filozofice în reviste („Arhiva pentru știința socială”, „Viața românească” etc.). Mai amintim, în fine, că între anii 1920—1923 a informat publicul românesc prin scrieri din străinătate (Franța și Germania) relative la starea științifică, culturală și filozofică de acolo. Un studiu asupra expresiei sociale a emoțiilor se găsește sub presă în „Revista de filozofie” care trebuie să apară zilele acestea.

Avînd în vedere titlurile remarcabile ale d-lui M. Ralea, valoarea și neîntrerupta sa activitate științifică în domeniul specialităților catedrei la care îl propunem, rivala și talentul său, nu numai de a crea, dar și a răspîndi pe toate căile știința și cultura, lucru atît de necesar în împrejurările actuale ale țării noastre, în fine, stilul strălucit în care își îmbracă totdeauna gîndurile în scris, ca și în vorbă, ținînd seama de marca valoare științifică a tuturor lucrărilor d-sale, îl recomandăm cu toată căldura să fie numit în baza art. 81 din lege, *profesor titular*, convinși că Universitatea din Iași introduce în corpul ei didactic pe unul dintre cele mai strălucite exemplare ale tinerei generații, care deja a procurat Universității noastre cîțiva profesori eminenți.

Pe scurt

● EREN '74, prestigioasă carte de vizita a progresului nostru tehnic, a primit până acum peste 200 de mii de vizitatori. Printre ei 92 de delegații de peste țară. ● „Munca” consistă în aplicarea facultăților omului în producție. Toate operațiunile producției cer, mai mult sau mai puțin, concursul muncii. E dar important a cerceta natura acestui agent indispensabil, în ce condiții poate fi pus înseamnă producției și în ce împrejurări posedă maximul eficienței sale. N-a scris-o vreun teoretician socialist, ci Mihai Eminescu în capitolul „Despre muncă” (reprodus de revista „Manuscriptum” (nr. 3 crt.) după manuscrisele de la Academie. ● A căpat „titluri și lucrări” de largă lordan. Unde? La editura „Litera”, deci pe punga autorului. ● După câteva săptămâni de la lansare, noua emisiune TV „Inținirea de a ora zece” (simbătă seara) s-a oșilit brusc. Păcat. ● Scriitorul Alecu Popovici, proaspăt director al Teatrului „Ion Creangă” din București, lansează un fierbinte apel: piese pentru tineret. Până vor sosi, salvarea e tot la... veterani, printre care citim, curioși, numele lui Ion Sava. ● Dinu Sărașu propune în „Săptămâna” ca, în paralel cu „Danton”-ul lui Camil Petrescu, montat, în fine, la Naționalul bucureștean, să fie reluat și cel al lui „Buchner realizat acum câțiva ani de Liviu Ciulei la Municipal”. Aceasta ca punct de referință intrucit vrea apropiere nu se poate face. ● Clasificarea făcută de revista „Paris-Match” indică filmul lui Colpi „Codin”, după romanul lui Panait Istrati drept o peliculă de rezistență ce face din nou săli pline la Paris. ● Avem, infine, o monografie (teză de doctorat) asupra operei Otiliei Cazimir. A realizat-o George Sanda sub îndrumarea profesorului Const. Ciopraga. ● Aristotel Onasis, omul miliardului de dolari, a pus să i se încrusteze pe biroul de la bordul iachului „Cristina” deviza „riscă atunci când alții ezită”.

La Vaslui...

...s-a desfășurat o nouă ediție a Festivalului Umorului, manifestare intrată în tradiția orașului și care ambiționează să-și lărgască mult cadrul, intrucit se pare că e unică prin specific. Anul acesta a fost organizat și a fază premergătoare (expoziții, filme, simpozioane) între 9-15 septembrie după care a început desfășurarea festivalului propriu-zis: manifestări și concurs. Despre zilele umorului, așa cum au decurs, vom scrie. Deocamdată, de remarcat omagierea personalității lui Const. Tănase, printre care și prezentarea filmului „Visul lui Tănase”. Intrucit premiera filmului a avut loc la Iași în octombrie 1932, în prezența lui Tănase și a trupei sale, amintim că Al. O. Teodorescu a scris special pentru acel eveniment un text și cuplete spuse atunci de Tănase cu mult succes. Poate că ar fi fost nimerit să fie introdusă în festival și acea producție literară ad-hoc a spumosului umorist ce semna Păstorel.

Tănase

Din nou, la televizor, Florin Piarsic îl imită pe marele comic C. Tănase. Perseverența implică mai multă ambiție a exactității. Or, foarte mulți telespectatori au avut ocazia de a-l aplauda în carne și oase pe marele cupletist plin de vervă și vitalitate, calități absente în copia încercată azi de remarcabilul actor bucureștean. Fiind vorba de aducerea pe scenă a unui personaj real și foarte popular, nu are aici aplicare argumentul creației care permite îndepărtarea de model. De altfel, masca (reusită) a interpretului demonstrează că scopul său este evocarea marilor calități ale interpretului român, strălucitor prin mobilitate, umor, antrenarea publicului. Molcomeala pretins moldovenească și cu accentul moldovenesc nelitigat și nereal nu reușesc să contureze un personaj intrat în rindul gloriilor scenei românești. Se impune, așadar, o revizuire a intențiilor și a mijloacelor de reliefare, spre o nu risca o imagine derutantă pentru spectatori.

Turnee

Prezența piesei „Act venețian” pe un afiș de turnee este o excepție care onorează. Cind atitea alte teatre montează spectacole de turnee cu piese derizorii, menite a asigura un facil succes de public (și financiar), Teatrul de Siat din Turda își asumă dificila sarcină de a parcurge un important itinerar cu o piesă de Camil Petrescu, ambiție nobilă, împlinită dealtfel la un nivel care se cuvine apreciat. De subliniat onorabilul nivel al scenografiei (Gheorghe Matei), sugerind nu numai locul acțiunii ci și datele debaterii ideatice care structurează textul acestei prestigioase lucrări dramatice. Debaterile axată, în spectacol, pe disputa Pietro Gralla - Marcello Mariani, situat în centrul viziunii regizorale a lui Ion Dan și valorificată scenic la un nivel care atestă reale aptitudinile ale acestui regizor pentru teatrul de idei. O notă aparte pentru vigoarea cu care-l împlinesc scenic Simion Salcă pe grănicul Pietro Gralla, a cărui dispută incisivă cu reprezentantul unor blazoane fără acoperire (un interesant Mariani subliniază Traian Costea printr-o atenție și subtilă nuanțare a gestului și replicilor) dă pînă la urmă câștig de cauză virtuților, sancționind fragilitatea convingerilor și sentimentelor Altei (sugestiv, dar oarecum domestic postulat de interpretarea Smareci Marcu). Distribuția mai cuprinde pe Petru Dondos în Nicole și pe Mariana Marinescu în Fania. Nota generală este aceea a unei montări de o notabilă acuratețe, cu reliefuri pregnant inscrite într-un peisaj scenic zugrăvit cu finețe și densă expresivitate.

Iașul de la 1 la 3

„Iașul de la 1 la 3” este nu numai un titlu de bucurie emisune radiofonice, ci și o interesantă idee, pe care o reținem cu plăcere, chiar dacă, în recenta ei concretizare, panoramarea actualităților ieșene nu a depășit cele câteva spicături mai la îndemână, cu a melodie de Doina Cerni și un reportaj despre... Birlad. S-au mai făcut unele referiri la studenții aflați în prag de nou ar școlar și la realizări ale artiștilor plastici, dar totul respicind o oarecare inconsistență a informației, a informației încetă în repetate valuri de muzică ușoară. Propunem-ți să vorbească despre Iași „de la 1 la 3”, realizatorii și prezentatorii emisiunii utilizează jumătate din timp pentru a ne „ferici” cu spiritele unui interminabil dialog pe tema „cu ce ar trebui să înceapă emisiunea”.

Reducind actualitatea Iașului la câteva date, mult prea generale și transformând astfel buna intenție într-un simplu gest de curtoazie.

Pentru care, politicoși fiind, mulțumim. Cu rezervele mai sus amintite...

N. IRIMESCU

curier

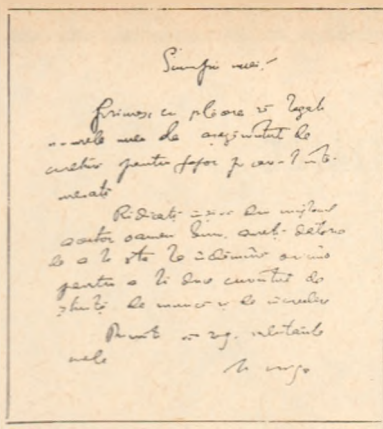
larga inedit

În pluralitatea preocupărilor sale de istoric, scriitor, profesor universitar și de om politic, N. Iorga afla timp pentru a încuraja strădaniile intelectualilor de la sate, încurajări care vizau înființarea unor așezăminte culturale menite să contribuie la răspîndirea științei și culturii în rindul poporului.

Un exemplu grăitor în această privință îl constituie scrisoarea (pe care o reproducem) datată 3 august 1929 și adresată unor tineri intelectuali din comuna Frasin - județul Dimbovița, prin care savantul, răspunzînd acestora, se declara de acord ca ateneului popular înființat în această comună să i se atribuie numele său.

Dincolo de acest gest care, prin valoarea sa de simbol, este și astăzi plin de încălțură emoțională adincă, reținem însă vibrantul edemn umanist pe care marile om de cultură îl transmitea în finalul scrisorii:

„Ridicați înșivă din mijlocul acestor oameni buni, aveți datoria de a le sta la

indemînă oricînd pentru a le duce cuvîntul de știință, de muncă și de încredere”. Aducînd cunoștinței publice acest document inedit ce poate completa conturul distinselor personalități a istoricului, ne facem o datorie de cînte față de cel care a fost o făclie a culturii și a dragostei de țară.

E. GEORGESCU și V. BASA

70 de ani de geografie

Anul acesta a fost sărbătorită împlinirea a 70 de ani de la înființarea catedrei de geografie (1904) a Universității din Iași, condusă, pînă în 1911, de profesorul Ștefan Popescu. Profesorul dr. docent Ion Șandru a rememorat cu acest prilej condițiile premergătoare înființării acestei catedre în cadrul facultății de științe. Comunicarea susținută de prof. dr. docent Ion Gugiuman a relevat începuturile organizatorice și totodată progresivele realizate în diferite etape istorice, și contribuțiile pe care le-au adus profesorii Grig. Cobălcescu, Ion Borcea și M. David. S-a subliniat saltul calitativ făcut după 1945, cînd acestei discipline i se diversifică și i se conturează bazele metodologice științifice, atît în domeniul cercărilor teoretice-fundamentale atît și în latura practică-aplicativă. Interesantă a fost și comunicarea prof. dr. Ion Donisă în care au fost analizate metodele din domeniul geografiei clasice atît și marile progrese realizate de geografii fizici la Iași, prin aplicarea unor metode cantitative ce au permis o aprofundare dialectică a proceselor fizico-geografice. Lectur Vasile Nîmigeanu a completat festivitatea prin tema „Realizări în geografia economică ieșeană prin folosirea metodelor cantitative de calcul”. Folosirea metodelor și a experiențelor de laborator reprezintă un important progres metodologic ce permite dezvoltarea rapidă a geografiei, conferindu-i un caracter aplicativ activ, dar și prospectiv. Astăzi s-au deschis porți largi prin utilizarea metodelor matematice, a teoriei probabilității, a teoriei spațiilor abstracte, a metodelor geografice, geochimice și paleogeografice etc., încit, toate aceste metode dau un nou impuls geografiei economice și fizice. S-a discutat, în încheiere, metodologia alcătuirii Dicționarului geografic al județului Iași după un chestionar elaborat de Societatea de Științe Geografice din R.S. România. Ca model a fost prezentată „Monografia comunei Halbocă”.

AL. OBREJA

Top Cronica, R. Tv. Iași - nr. 37

- secția română -

1. Adolescenții (M. Dragomir) - Olimpia Panicu; 2. Ani fericiți (I. Cristinoiu) - Corina Chiriac; 3. Anule, Hanule - Phoenix; 4. Cîntec pentru pace (Ileana Toader) - Capitol; 5. Glossa - Pro Musica; 6. Orașul - Eduard Țogoreanu; 7. Legenda Sarmisegetuzei - Experimental Quartet; 8. Chemare - F.F.N.; 9. Solstițiul grădinilor - Amicii; 10. Sinteze - Sfinx.

- secția străină -

1. Anima mia - I. Cugini Di Campagna; 2. On My Life - Jimmy Cliff; 3. Mockingbird - Cartley Simon & James Taylor; 4. Mais je t'aime - Marie Laforet; 5. World Without Music - José Feliciano; 6. Rock & Roll Everybody - Barabas; 7. Perche ti amo - I. Camaleanti; 8. Let It Be Me - Demis Roussos; 9. Sugar Baby Love - Rubettes; 10. Seasons In The Sun - Terry Jacks.

NICOLAE GH. CARUNTU — Cireșii, cu toate amputările făcute între timp, continuă să fie prolixă. Echilibrul este fragil. Drum, deși uneori se pierde printre sintagme și locuri comune, are un țel care îl salvează și care mă face să citoz: „Ne vom întoarce / sub povara zăpezilor înalte / să sărutăm țărîna cărării / celei dintii dimineții. / Albă lumină răspîndi-vor / stelele peste numele nostru / și tei de atîta soare baut / se vor apleca deasupra / inimilor / cîntecul se va înălța / peste pădurea coaptă-n / memoria noastră, unde-l / vor binecuvînta privighetorile. / Ne vom întoarce cu toții prin timp / ne vom întoarce să îmbrățișăm / nesfîrșirea primului și / ultimului drum al dragostei”.

VALERI M. SIVAN — Sînteți același incorigibil risipitor de versuri-briliante care nu pot fi puse în valoare. Continui să sper că, totuși, într-o bună zi veți învăța singur să tăiați, să adăugați și să cizelați versurile, veți învăța, deci, să scrieți poezii.

LEONARD WITTNER — Versurile par a se închea, a deveni unele din altele sub semnul umorului negru („Hergheii întregi / aleargă noaptea de noapte / nechezîndu-și singurătățile / tropînd pe mormînte / și-și pierd potcoavele / de cai morți”), al transferurilor pedestre de sens („Mergînd pe stradă / M-am împiedicat de lumina zilei, / Lunecînd încet, dar sigur, / În noaptea pletelor tale”). Acestor strofe le lipsește tocmai logica internă, coerența care constituie în final poezia. Aproape fiecare strofă este „în plus” față de precedents și, oicum, nu se menține la aceeași temperatură.

V. DONELA — Incursiuni „în căutarea timpului pierdut”, care debutează, în genere, cu versuri frumoase, aforistice, spre a continua, însă, într-un stil de relatare aproape jurnalistică, prolixă și obositoare, pentru ca în final să fie regăsit tonul inițial. Se impun deci niște operații estetice, niște zăgăzuiți ale debitului verbal ce pulverizează un filon, liric, se pare, autentic.

ANCA RIZESCU — Peregrinările prin Moldova v-au pus în vibrație inima și pana dar ceea ce a rezultat — versuri sincere și de bun simț — nu poate fi inserat decît într-un catalog de impresii. Ceea ce, probabil, ați și făcut la timpul și locul potrivit.

ȘTEFAN VRAGA — Cînd scrieți „cu gravitate și adîncime filosofică” versurile sună grandilocvent și rizibil. Vi se potrivește mai degrabă ipostaza din acest „Cîntec naiv”: „Dacă zbori / de-atîtea ori / și nu vrei / să stai în tei, / stai la mine / că-i mai bine. / că țîi-o da / ce nu-i avea / și să-mi cînti / copacii frînți / căci mă doare / frățioare / că s-au dus / la loc ascuns — / nu mai vin / și eu suspin”.

ALIN ALCOR — Poeziile scurte, eliptice nu au densitatea aforistică necesară spre o confruntare cu tiparul. Spre exemplu acest Crez: „Sub pleoapă e ziua că-n cremene arcul uitării. / Un licăr să am, să umplu cu-azur fîntînile vremii. / Mă cațăr de-o viață pe piscuri de gene” Dintre celelalte, notabile sînt Arbore uscat și Ultimul oaspete.

GELU MAHU — Înțeleg că vă simțiți cam singuratic și că vă este dor de Iași „căci acolo am frații mei și mătușa-mea unde am copilărit cel mai mult în viață”. De aceea „odată ajuns în București am compus o poezie, dealtfel am făcut și una pentru tov. profesor de la Întreprinderea Mecanică Nicolina care nu a știut să studieze puterea unor elevi de a gîndi, ba mai mult descurajînd în loc să dea curaj la viață. Vă spun drept — ziceți mai departe cu îndreptățire — că e tare greu să cunoști sufletul unui om pînă în simțiri! cele mai adînci, dar dînsul n-a știut această”. Și iarăși vă înțeleg și sper să fiu și eu înțeles că versurile trimise nu sînt publicabile. Iubind poezia și citind mereu poate veți înțeleg de ce.

AUREL ISACHE — Este bine că v-ați hotărît să faceți o pauză de creație.

ZAHARIE PLAIANU — Starea lirică nu-și găsește la dumneavoastră o formulă adecvată rigorilor poeziei contemporane. Din combinarea imagismului esențial cu retorismul, pe un fond pășnist ce și-a trăit de mult traiul, rezultă versuri de un involuntar umor: „Mi-a ros gurguiele Olimpul / Și nopți doinesc în vin spumos; / Simt ce pustiu arid e timpul / Etern flămînd după Frumos! / Cine-mi sădi în trup neghina / Prin bronz sonor de griu mășcat?! / Luna și-a stins, sfios, lumina / Pe trupul Magdei dezbrăcat”.

MIHAEL OLTEANU, CALIN AIOANEI, H IONICA, MIHAI I.A.U. — Nimic deosebit.

Nicolae TURTUREANU

Pseudonime

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

ORIZONTAL: 1. Perpessicius la „Cuvîntul”...; 2...și V. Eftimiu la „Dimineața” — Diminutiv feminin; 3. Nour Eleonora — Adevăratul nume al lui Ion Pas; 4. Pseudonim al scriitorului și publicistului I. D. Atanasiu — Avantaj; 5. Ia (pop.) — Arbore; 6. Const. A. Stoeanovici în publicațiile anului 1903 — Iosif al...; una din semnăturile poetului Stan Palanka; 7. Pronumele lui... Vlahuță (Vieța, 1893) — A.A.! — Toma Rădvan; 8. Unul din suetele de pseudonime ale lui Alexandru Hodoș; 9. Alături de V. A. Urechia și Th. Myller, a treia „neunoscută” a ecuației X. Y. Z. — Baba... Carandino; 10. Ion Vinea la „Facla” (1913) — Spiritul lui... Horia Furtună și al lui Mihail Jora.

VERTICAL: 1. Sasa alias Albin — C. Secheanu în „Sămănătorul” (1909); 2...din Carpați, pseudonim sub care se ascundea Andrei Mureșianu („Foate pentru minte...”); 3. Nicolae Crăciun — ...Tseu-Ki, pseudonimul lui Ștefan Vellescu — Acuți!; 4. Sadoveanu în „Revista modernă” — Pseudonim în consens cu „Jocuințele lacustre”; 5. Alma Deodor — Însoțea înțepăturile lui Coriolan Brediceanu; 6. Sigismund Victor, „Redactorul” — Pseudonim comun pentru Al. Vlahuță și Adela Xenopol; 7. Alexandre d'Acré — 100 m.p.!; 8. Una din semnăturile lui Tudor Teodorescu-Branște — Posesiv; 9. Numele a trei publiciști cu pseudonimele Panșil Tuğues, Ion Gîndu și, respectiv, Toader Scarandiu — Lungu Emilia; 10. Literă grecească — Sub coloanele scrise de Macedonski în „Le Beau Danube bleu”.

Viorel VILCEANU

SPORT

MEDIOCRITATEA

Nu știu dacă, în ultimii 10-15 ani, a mai domnit asemenea incertitudine în ce privește alcătuirea echipei naționale. Se apropie confruntări hotărâtoare, iar noi bijbiim, bijbiim, spre a ajunge... unde? La aceeași soluție pompiestică, prin intermediul căreia ni se propune renunțarea la jucătorii de talent, în favoarea jucătorilor capabili să trudească și atât. De altfel, este unica formulă cu putință în momentul de față — și faptul în sine, înainte de a-l accepta drept scuza, se cuvine cercetat cu luare aminte. Pe adevărații fotbaliști cu har (Dobrin. Dumitrache. Dumitru. Marcu) naționala nu poate conta: în schimb, cîștigă teren mediocritatea dispusă să asude. Semi-divorțul proclamat între talent și trudă-seriozitate capătă proporții alarmante, acuzînd, nu numai mentalitatea unuia ori altuia, ci, probabil, și vicii ale sistemului în ansamblu. Dacă în cazul Dumitru lucrurile sînt (vai!) clare — acest fost viitor mare jucător ajungînd la concluzia că lumea a fost creată spre a-l servi pe dumnealui —, dacă istoria creșterii și descoperirii strălucirii unei stele de talia lui Marcu ar putea constitui substanța unui foliole în pagina „Omul, față în față cu el însuși”, dacă Dobrin n-a dat niciodată ceea ce se putea oferi cu adevărat DOBRIN, dacă, în fine, Dumitrache ilustrează procesul auto-demolării prin nepăsare și ignoranță, toate aceste cazuri luate la un loc nu se pot explica decît prin raportare la cadrul general, capabil (sau nu) să determine în sens pozitiv destinul talentului în fotbalul românesc. Privite vis-a-vis de marele fotbal al tuturor timpurilor, câteva lucruri par la noi, cu susul în jos. De pildă: prima grijă a fotbalistului ajuns vedetă este aceea de a renunța la trudă și transpirație. (Iar cînd treaba scriștie, Dumitrache,

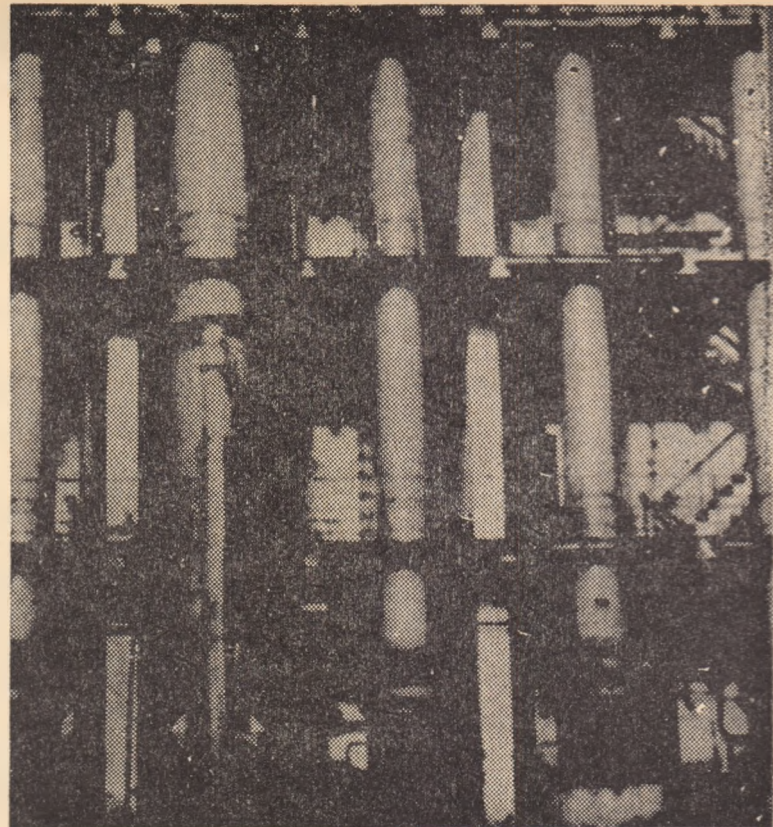
Dobrin et. comp. încep să șoptească presei despre sciatică, lumbago și... alte minuni detectabile cert în anul 2000). Cit muncește Cruyff? Dar Netzer? (Intors din străinătate, a fost pus de antrenorii echipei campioane mondiale să... își îmbunătățească pregătirea fizică!). Prin alte părți, vedetei nu i se iartă cea mai mică abatere de la codul moral. În Anglia, o aventură extra-conjugală, prompt dezaprobată de publicul larg, era cit pe ce să determine scaterarea unui jucător-vedetă din lot. Chefurile, scandalurile repetate, conduc, de regulă, la același deznodămînt. La fel, ieșirile flagrante nesportive. În vreme ce noi ne-am deprins (de cînd? de ce?) să zimbim îngăduitori, fiind dispuși să lertăm vedeta... fiindcă-i vedetă. Și tocmai pentru că-i vedetă, tocmai pentru că asupra-i sînt îndreptate privirile multor milioane de oameni, n-ar trebui să i se ierte nimic. Știi ce gest a făcut vedeta Dinu față de publicul din Bacău? Regret: hirtia nu suportă asemenea relații.

Ar mai fi de discutat și despre modalitatea stimulării prestării de excepție — și nu ne referim numai de la stimularea materială. Oricum însă, uniformizarea recompensării nu-i de natură decît să favorizeze mediocritatea. În fine, sistemul competițional actual: s-a turnat apă în vin. În vreme ce austriecii transformă Divizia A, lăsînd-o cu numai zece (!!) echipe, noi determinăm o adevărată confuzie a valorilor, aducînd în Divizia A catastrofe de genul gălățenilor, care din gafă în gafă, izbutesc performanța de a se învinge... singuri (toate cele trei goluri de la Iași, de pildă, au fost, de fapt, autogoluri). Exagerata lărgire a cadrului Diviziei A nu poate servi, desigur, decît mediocrității.

Vom reveni.

M. R. I.

Cetatea industrială a agriculturii moderne

C hlar și în peisajul atât de industrial al văii Bistriței de la Buhuși spre Piatra Neamț, Combinatul de la Roznov îți atrage atenția prin masivitatea construcțiilor și avântul schelelor metalice care sfidează măgurile împădurite din jur. O altă trăsătură constă în aceea că cetatea de recipienți, furnalele pîntecoase aduse parcă de la Reșița și silozurile impunătoare s-au integrat în cadru, capătînd culoarea mediului vegetal și calmul cerului subcarpatic sub care fumegă alene. Cît de departe sîntem față de vara lui 1957, cînd în sătucul patriarhal și sărac au descins primele buldozere și au început excavaarea în vederea viitoarelor temelii!

Nicăieri ca aici nu se poate vedea mai concret puterea transformatoare a industriei hotărîtoare a întregului climat de viață. Cînd se va scrie istoria Roznovului și a Săvineștilor, deci a îngrășămintelor chimice și a fibrelor sintetice, înainte de chemie se va vorbi despre viață.

Ce a fost aici înainte și ce este după?

Înainte a fost un sat de țapinari, plutași, agricultori și cărăuși, agonisindu-și plînea cu trudă. Puțină plînea și multă trudă. Adesea periculoasă, pîndită de accidente pădurii și de vîrtejurile Bistriței. Căsuțe umile, răspîndite în prundul alb pe coline nepietroase.

După, înseamnă o totală schimbare la față, atât în fizionomia așezării cît și în climatul spiritual al oamenilor. Orașul Piatra Neamț nu mai are bariere în partea de sud-est, se întinde cu electricitate, apă, autobuze pînă dincolo de Roznov. Rețeaua de magazine, instituții și vile cochete te însoțește pînă ce treci dincolo de combinat. Chiar asfaltul care te conduce spre intrarea luminoasă abia se strecoară printre cluburi, cinematografe, birouri. Plopii plantați acum 25 de ani au crescut, sînt copaci falnici; tinerii veniți să se califice acum un sfert de veac azi sînt oameni cu ghioceji la timpie, unii mîștri, alții ingineri.

Inginerul *Mihai Vicol* era șef de secție la azotat-urce, inginerul *Emil Savu* șef de instalație

la azotat-amoniu, maistrul chimist *Vasile Ungureanu* era operator, și mulți, foarte mulți erau la începutul carierei lor. Ca și uzina, dealtfel.

De la granulare la Azot IV

În vitrina cu amintiri, vîrtorul muzeu al fabricii, se află la loc de cinste primele granule de Azot de amoniu obținute la Roznov. Sub ele: 12 oct. 1962.

„Aceasta înseamnă, de fapt, actul nostru de naștere, odată cu granulara azotului II”, spun toți. E principalul proces al combinatului. De aceea, ne vom aminti totdeauna cu emoție de acea zi care e corolarul muncii noastre încordate de montare și verificare tehnică și totodată de nivelul zero de la începutul urcușului.

Combinatul de îngrășăminte chimice a cunoscut acea dezvoltare solid gîndită în prealabil și logic împlinită. Nu e nimic spectaculos dacă privești din afară, decît noi clădiri, noi instalații, un fel de ridicare la patrat. Miezul problemei însă e în recipiente, turnuri, acolo unde chimia, stăpînă pe legile ei, nu face nici o concesie, nu dă nimic fără

cheltuire de forță intelectuală și fizică.

Paleta producției s-a îmbogățit mereu. Combinatul lucrînd amoniac tehnic, utilizat ca îngrășămint în stare lichidă sau sub formă de soluție, oxigen tehnic folosit în sudarea autogenă, tootrea și prelucrarea metalelor, la fabricarea acidului azotic și acidului sulfuric, azot comprimat întrebuințat la fabricarea amoniacului și a îngrășămintelor, la umplerea becurilor și ca mediu pentru efectuarea unor reacții; uree tehnică cristalină, utilizată ca îngrășămint, adesea la hrana animalelor, la fabricarea rășinilor sintetice, de asemenea ca multiple întrebuințări în industria textilă, farmaceutică și alimentară; nitroceluloză, îngrășămint cu calitate fertilizantă superioară. Astfel s-a ajuns la acel unicat AZOT IV, o minărie a cetății de la Roznov.

A trăi procesul de producție

„Dar scotă creșterea întreprinderii înseamnă, înainte de cifre și statistici, în primul rînd verificarea instalațiilor și, în al doilea, formarea oamenilor”, —

ține să sublinieze tovarășul inginer *Dumitru Costin* — director tehnic de producție. Să nu uităm că odată cu granulara, la combinat se formează conștiințe, oamenii încep să înțeleagă imperativul de a te afla tot timpul prezent în procesul de producție, chiar atunci cînd nu ești în tură. Acest delicat proces este gîndit și trăit de fiecare dintre noi. E destul să privești chipurile sirului care iese pe poarta uzinei spre a ști ce rezultate se obțin în noua secție pe care depunem eforturi s-o aducem la ritmul general al uzinei. Bineînțeles că indicii de plan nu se obțin prin metafore și nici un utilaj complet nou nu se integrează în trepidanta cursă a celor rodite de la o zi la alta. Dar oamenii nu rămîn pasivi, se frămîntă, caută, se bucură sau sufăr pentru acest fir curgător al vieții care înseamnă producția. De aceea, sîntem siguri că vom reuși să facem față tuturor exigențelor”.

„Utilajul ultramodern e cea mai tînără vîrstă a tehnicii și întotdeauna tineretea trebuie condusă de experiență, în aceea împletire armonioasă care de fapt e viața, ne spune tov. ing. *Mihai Vicol* directorul Combinatului. Unitatea noastră depășind primul deceniu de activitate poate fi considerată o școală în specialitate, iar oamenii de aici au de apărut un blazon. Să nu uităm că primul deceniu e caracte-

terizat prin creșterea producției globale într-un ritm mediu anual de 9,4 la sută. Dar cifrele nu pot oglindi nici pe departe pasiunea întregului nostru colectiv, atașamentul față de uzină. Am izbutit în anii începutului, datorită entuziasmului și efortului continuu al unor oameni veniți direct de la coarnele plugului, de pe plute, de la stîna. Astăzi însă cu totul alta e situația. Uzina are, alături de pasiune, priceperea și înalta calificare”. Dacă în prima perioadă, oamenii au luptat în paralel pentru sporirea forței lor tehnice și îmbunătățirea procesului de fabricație, astăzi, scopul este de a

Produse de competitivitate mondială

Pentru aceasta, Combinatul a ajuns în situația de a confecționa în atelierele sale utilaje complexe. Instalația de fabricare a nitrocalcarului, care este în întregime rodul acțiunii de autodotare, poate fi dată ca exemplu de ceea ce înseamnă forțe proprii. Astăzi s-a obținut o secție ce dă un produs cu superioare calitate, fertilizante, cu un conținut bazic bogat, produs foarte mult solicitat ca amendament pentru solurile acide. De asemenea, autodotarea a acționat intens la extinderea combinatului pentru a face loc noului produs Azot IV, cel care a sporit în mod considerabil producția.

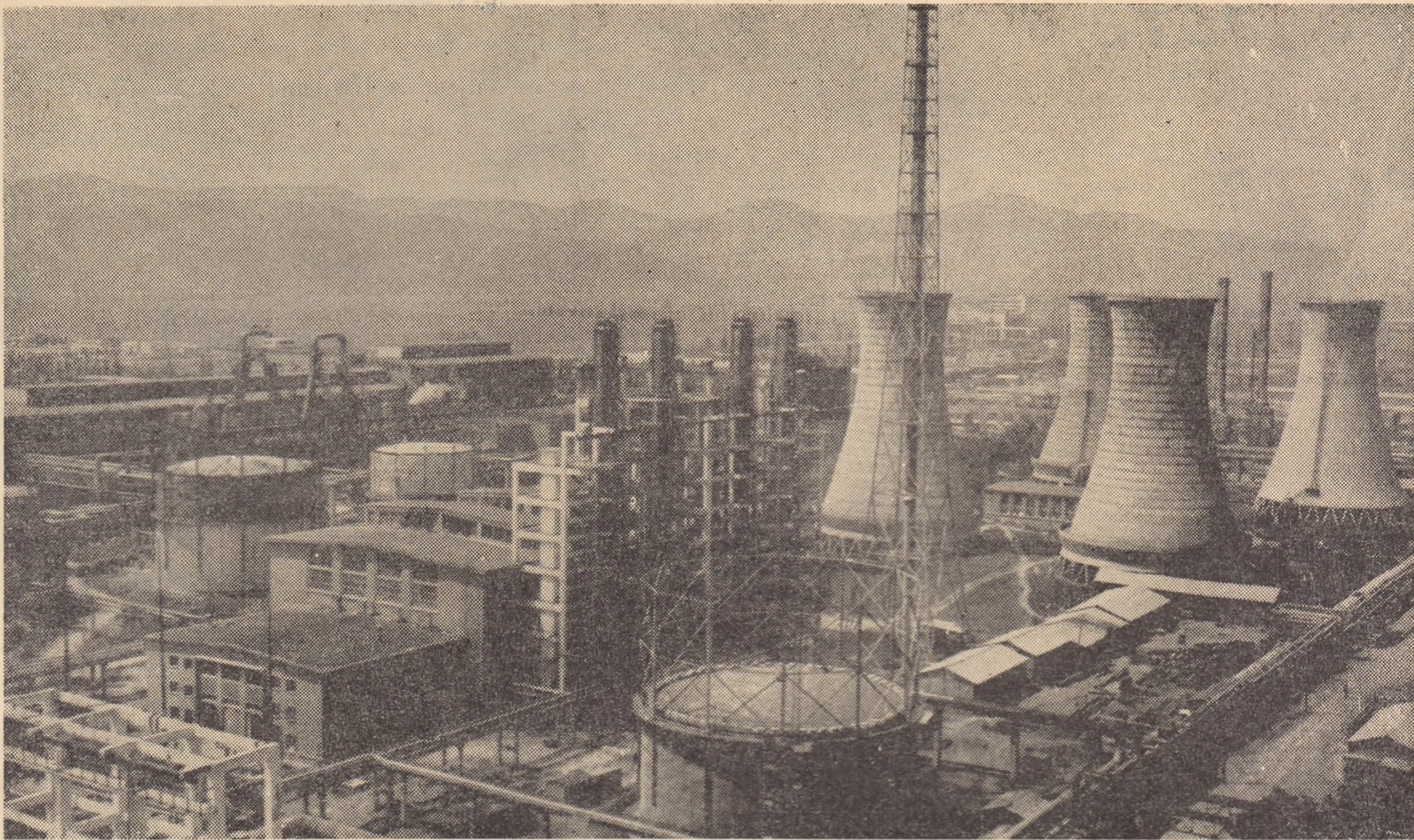
Toate sînt dovezi că acest Combinat este o solidă cetate industrială, cetate care în 1972 a primit Ordinul muncii, Steagul roșu și Diplomă de fruntaș și care în continuare, luptă să fie mereu în primele rînduri.

De la ascensiunea cantitativă, secțiile au trecut la calitate, ambiționînd ca produsele cu emblema Combinatului să poată intra cu fruntea sus în competitivitatea mondială. Din prospectările oficiului de export cît și din scrisorile primite la combinat rezultă că produsele livrate dau rezultate excelente atât în Europa cît și în Africa, fapt ce a adus producția acestui combinat în atenția F.A.O. (Organizație de alimentare și agricultură).

Grava cetate industrială de la Roznov privește cu mîndrie pe raze de mii de kilometri în jurul țării noastre.

De la ascensiunea cantitativă, secțiile Combinatului de îngrășăminte chimice Piatra Neamț, au trecut la calitate, ambiționînd ca produsele cu emblema Combinatului să poată intra cu fruntea sus în competitivitatea mondială.

COMBINATUL DE ÎNGRĂȘĂMINTE CHIMICE — PIATRA NEAMȚ

Recoltele bogate încep în uzină

Nu spunem o noutate afirmând că astăzi chimia este implicată în toate ramurile producției moderne. Acolo unde participă această stăpînă a retortelor și soluțiilor, rezultatele devin cu totul altele, ele recomandînd lărgirea aplicabilității chimiei. Iată de ce sîntem, de fapt, în cetatea chimiei. Mai întîi două așezări distincte, și apoi unități de sine și pe platforma de la Săvinești producătoare în cadrul Combinatului de Îngrășăminte Chimice, cum ar fi de pildă noul sediu pentru Azot IV. De remarcat că, în acest domeniu, ținem pasul cu tendința generală de dezvoltare a producției de îngrășăminte chimice. Ba mai mult, după anul 1960 urcăm atît încît literatura străină recunoaște că avem ritmul cel mai rapid de creștere din lume. Iată de ce săvineștii își au mîndria de producători reputați și conștienți că produsele ce pleacă din fabrica lor comandă nivelul agriculturii pe toate sectoarele.

Succesele obținute pe tarlele sînt cele care stimulează atît productivitatea sectoarelor cît și intensitatea muncii de cercetare științifică, intrucît între industria îngrășămintelor și agricultură există o corelație recunoscută. Agricultură intensivă este gîndită și în laboratoarele acestui combinat. În orele lor tîrzii de încordare, chimștii aud parcă foșnetul viitoarelor lauri de grîu și floarea-soarelui. Căci, dacă fabrica de amoniac și-a sporit producția pe parcurs cu peste 32 la sută, ca urmare a emulării muncii de cercetare, și dacă Azot IV a intrat în producție deplină, aceasta înseamnă de fapt mai multă pîine, mai mult zahăr, mai mult ulei. La Roznov, cercetarea a dovedit o tradiție ce urcă pe trepte numite amoniac, nitrocalcar, Azot-IV...

Deși Mirceștii sînt doar peste deal

Nu sînt prea îndepărtați anii agriculturii idilice, după cum nu e situat prea departe de Roznov, satul lui Alexandru Mircești, peste un deal-două. Poposind însă la Combinatul de Îngrășăminte Chimice, îți dai seama ce îndepărtate sînt acele

vremuri patriarhale, cînd totul se afla în mila cerului. Miile de oameni care afluesc pe aleile cu plopi spre secții, sînt de fapt în slujba agriculturii, o agricultură gîndită în uzine și văzută peste ani. Aceasta explică interesul lor pentru tot ce se înîmplă în sectorul vast al agriculturii și atenția cu care studiază proiectul de Program al Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism. „Pornind de la realitatea că agricultura constituie o ramură de bază a economiei noastre naționale, se spune în Program, partidul va pune în centrul politicii sale oare realizarea unei agriculturi moderne intensive, de înaltă productivitate, care va folosi cele mai noi cercetări ale științei”.

Iar mai departe, enumerîndu-se preocupările, programul specifică clar: „Chimia va asigura întreaga cantitate de îngrășăminte și alte substanțe chimice necesare agriculturii”. Așadar, Mirceștii nu e prea departe, cu pa telurile sale, dar în timp pare peste milenii. Agricultură întinde mina chimiei și împreună decid soarta recoltei. Iar o asemenea cetate de înfrățire se află la Roznov în împărăția chimiei, așa cum alte puncte de confluență sînt în industria constructoare de mașini sau la hidroameliorații.

Agricultura și industria

Intr-o țară ca a noastră e normal ca uzina să se nască între lanurile de grîu și mîguri ale turmelor de oi. Cînd au început primele excavații la Săvinești, în prundișul din Valea Bistriței, ciudatelor mașini li se prosterna ulanul curios de floarea-soarelui și secara cu spic țintat. Apoi construcțiile au crescut tot mai semet, măsurîndu-se cu dealurile vecine, ambiționînd să privească departe, spre vîlurile creste ale munților. Implantate în peisaj, ele s-au integrat odată cu trecerea anilor pentru ca astăzi platforma de la Săvinești să facă parte organică din

priveștița nemțeană. Ea cheamă parcă o anumită lumină și transmite cadrului o infuzie de forță și de încredere în viitor.

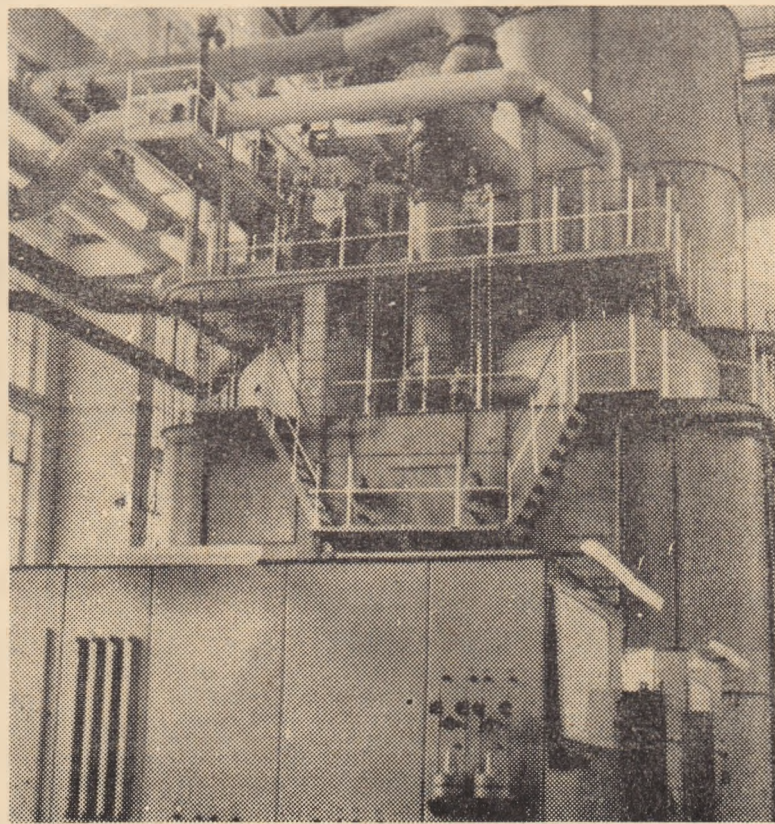
Săvineștii cresc și prind contur în etape. Sînt, de fapt vîrstele uzinei în evoluția ei spre împlinire. Perdele de plopi punctează un anumit perimetru ce trebuie îmbogățit cu volume și culori, așa precum producția solicită o paletă cît mai bogată.

Dar aceste etape nu sînt numai ale uzinei, ci deopotrivă ale oamenilor care cresc aici și ale sectoarelor de viață deservite. Astfel, vîrstele Combinatului sînt și ale agriculturii noastre care se dezvoltă în același ritm cu uzina. Primele granule ale azotului de amoniu au însemnat

prima ploaie albă peste terenurile sărăcite și o tresărire a culturilor, o însănașoșire. Ultima șarjă de azot IV înseamnă un nou impuls culturilor intensive spre a sălta peste barcmul la hectar și a spori zestrea silozurilor.

Ar putea fi concepută azi agricultura fără îngrășăminte chimice?

Iată o întrebare pe care ne-o punem atît în mijlocul tarlalei cu porumb hibrid irigat, din care nu se vede călărețul cît și în incinta Combinatului de la Roznov. Răspunsul e sigur negativ. El se citește în bucuria tuturor agricultorilor cînd estimează recolta acestei toamne darnice.

Enumerînd factorii care au decis această recoltă, agronomii nu omit să sublinieze aportul îngrășămintelor chimice.

Omniprezența uzinei

Întîrziînd în platforma industrială de la Săvinești, nu ne putem opri să nu admirăm siluetele gigantilor metalici dar la fel ne atrage atenția marșul sacilor albi cu amoniu nitrat și alte granule făcătoare de minuni. Merg unul după altul pe rampa automată și se stivuiesc gata de plecare. Un tînar calm le urmărește trecerea, verificînd operațiile mașinilor. Și acest monom de saci albi cu emblema Combinatului pare mai grandios decît aspectul întregii platforme pentru că în rețeta indicată în limbi diferite se află hrana oamenilor, hrana unor oameni pe care chimiștii de la Roznov nu-i cunosc dar le intuesc bucuria îndestulării. Această siguranță că se află în slujba semenilor le dă putere de nuncă și îmbold.

Combinatul poate fi admirat fie în trecere, fie poposind în incinta lui, amestecat în forfoata mulținii, o mulțime ce vine din satele vecine, deci din agricultură și care aici se află înslujba recoltei. De aceea, milioanele de agricultori ai țării se întînesc cu marea Combinatului oricîteori răstoarnă sacii cu granule albe în tolbele mașinilor de răpîndit; îi pronunță numele în ficcare sedintă cînd se indică procentajele de îngrășăminte, după cum îi rezervă cota parte la evaluarea realizărilor.

În tot ce înfăptuim în sectorul agricol rezidă și vrednicia chimiei.

Agricultura a trimis minti și brațe spre Săvinești, Combinatul o răspîndește cu largă gamă de îngrășăminte chimice și totodată merge pas în pas cu tehnica modernă mondială, pentru ca recoltele din cît mai multe țări să poarte în dulceața lor și o parte din contribuția chimiei românești.

O uzină la nivelul prestigiosului nostru nivel 1974.

O prognoză

literară

franceză (II)

Stabilindu-și un cadru general în **Aventura intelectuală a secolului XX și în Bilanțul literar al secolului XX**, René Maril Albères (criticul și istoricul literar care, în ajunul celui de al doilea război mondial, sosea foarte tânăr la Paris, având „ca maestri pe Valéry, Giraudoux, Malraux și Huxley”) a dedicat romanului modern și contemporan trei încercări de sinteză (**Istoria romanului modern**, **Metamorfozele romanului și Romanul de azi**). După toate aceste „bilanțuri”, devenite un fel de „specialitate a casei”, se pare că el va trebui să mai aștepte un deceniu până să poată proceda la o nouă determinare a orientărilor prozei de azi; el a recurs însă la o formulă care îi îngăduie să-și valorifice de pe acum diverse lecturi recente, alături de foarte bogatele lecturi mai vechi, într-o sinteză ce se vrea un fel de rampă de lansare pentru literatura viitorului. Volumul pe care ne propunem să-l comentăm mai pe larg, indemnând și deținuta lui, dar și de importanța tematicii, a apărut la **Albin Michel**, în 1974, sub titlul **Littérature, horizon 2000**. Stimulat de culorile dominante în proza franceză actuală, cea mai „avansată” (sub raportul inovației formale), autorul încearcă să le distingă pe acelea de la sfârșitul mileniului.

Sintezele lui Albères sînt adresate, în mod obișnuit, unui public intelectual destul de larg, aceluși public francez care vrea „să guste” și „să înțeleagă”. Între virfurile avangardei și cititorul obișnuit, care nu odată s-a simțit dezarmat în fața unor pagini de roman mai nou, Albères s-a decis să facă, — în bună tradiție franceză — oficiul critic de mijlocitor.

Titlul la care s-a oprit R. M. Albères e destul de „comercial”, menit să suscite interes — dacă nu și să facă iluzii: asemenea unei „Pythii raționale” (nonsens foarte plauzibil), Albères pare gata să sfîșie vălurile viitorului cu mijloace „științifice”. „Partidele” pe care încearcă să le înțelegă criticul sînt misterioase însă, într-un fel, doar pînă la un punct: deși fiecare „joc” poate fi nou, există și câteva „mutări” principale, străvechi, pe tabla de șah a literaturii.

Ca să schițeze câteva căi posibile ale prozei viitorului (nu prea îndepărtat: e vorba doar de o generație), istoricul literar a ținut să plece, în mod normal, de la datele zilei de azi. În consecință, cartea sa oferă, în realitate, două răspunsuri (de o securitate inegală) la două întrebări distincte: ce înseamnă noua proză franceză acum? Ce va putea însemna ea către anul 2000? Or, dacă supozițiile — de altfel, puține și relativ, circumspecțe — cu care se răspunde la cea de a doua, sînt simple conjeturări ce ar fi putut fi lansate și fără exces de argumentare, dimpotrivă, tabloul orientărilor romanului francez „nou” și „neo-nou” este opera unui cunoscător și a unui cititor deprins să cerceteze dincolo de aparențele policrome ale cazurilor literare individuale, marile linii de forță. Pentru nevoile cauzei, așa cum a înțeles-o, Albères nu se referă însă la toate formele romanului francez de astăzi (indiferent de răspîndirea și audiența de care se bucură), ci numai la acelea pe care le socotește „de vîrf” și „innoitoare”, lăsînd în afara preocupărilor sale tot ce este, mai mult sau mai puțin, roman de tip balzacian.

În adîncul său, R. M. Albères este incredințat că literatura actuală, dincolo de unele întrepreri sau devieri inevitabile, constituie nu mai puțin o etapă a unui proces și își găsește o pregătire în diverse tendințe care, în prima jumătate a secolului, au putut fi considerate unele accidente, cînd n-au fost pur și simplu neluate în seamă. Astfel, în ciuda faptului că între ritmul acelei prime jumătăți (care a produs, în genere, o literatură preocupată de condiția umană și înfiorată de sentimentul tragismului, ca și de acela al unei responsabilități a individului față de destinul comun) și anii următori războiului al doilea, pare să fi intervenit o diferențiere remarcabilă printr-un fel de „accelerare istorică” și — subsecvent — printr-un dezinteres afișat al unora dintre noii prozatori față de problematica literaturii ante — și imediat post-belice, altfel spus, cu toată înlocuirea preocupărilor „metafizice” cu cele „fenomenologice” și masiva scădere a interesului pentru psihologie și intrigă în roman — întîlnim aproape la tot pasul, în capitolele cărții lui Albères, dovezi de continuitate. Individualismul și dezinvoltura, barocul sau construcția epică-rebus, monologul interior și distorsiunile timpului narativ își au înainte-mergătorii în preajma sau îndată după prima conflagrație mondială. „Rupturile” nu înseamnă, în devenirea literară, de multe ori, decât apariția sub o nouă formă a unor filoane cunoscute cîndva și aparent pierdute.

Trecerea netă a limbajului pe prim plan, mai ales în literatura ultimului deceniu, poate aduce

a „revoluție”; dar șuvoiul vorbirii, învoia căruia se lasă unii autori contemporani (ca simpli „vorbitori” acționați de structuri superioare voinței lor, și nu ca „povestitori”), transportă neîntrerupt „bucăți” întregi de „existență”, în care recunoaștem, nu o dată, vechi „teme” și „motive”, printre care, de exemplu, acelea ale dragostei și morții ocupă un loc important. Albères nu o spune nicăieri, dar s-ar putea susține că asemenea teme au toate șansele să dureze cît însuși speța umană. Adaptarea la noi mentalități, iar cîte o dată provocarea acestora este cît se poate de firească pentru arta cuvîntului și nu ne surprinde că Albères însuși descoperă azi o literatură tradițională ce adoptă, fie și parțial (de pildă, în cîmpul sensibilității), noile tendințe ale unor științe umaniste: dialoagul om-lume nu poate însă înceta.

Un termen care revine frecvent, în sinteza de față, e acela de „baroc” — cuvînt destul de cuprinzător, în care încep variate tendințe și care poate include la rigoare și formalismul afirmat tot mai stăruitor, de la noul roman încoace, de o aripă a literaturii franceze. Probabil că dacă i s-ar cere să precizeze care e principala antinomie în literatura secolului XX, Albères n-ar ezita să răspundă: existențialism-baroc. De fapt, acești doi termeni maschează o polaritate străveche: prioritate conținutului — prioritate formei, adică o dispută care nici nu începe, nici nu se termină în epoca noastră.

Făcînd intenționat abstracție de existențialiști și de realiști de îndată după Rezistență, Albères discerne — cu aproximațiile inerente oricărei asemenea operațiuni — trei tendințe noi: romanul dezinvolturii, afirmat cam între 1943-54, prin Nourissier, Blondin, Sagan etc.; „noul roman”: 1954-59, (Robbe-Grillet, Butor, Cl. Simon, Sarraute etc.); după care, către 1962, intervine „noul nou — roman” sau „romanul structuralist”, cum îl numește Albères (adică Ph. Sollers, J. P. Faye, J. Thibautaud etc.). Acestea pot fi considerate și etape succesive ale unei „dezangajări” tot mai marcate a unor scriitori, mai bine spus ale unei angajări prin ignorarea sau reînzul problematicii umane.

Indiscutabil, partea cea mai rezistentă a cărții lui Albères este cea referitoare la caracteristicile fundamentale ale unei zone din literatura contemporană, și de aceea asupra ei nu vom stărui. Romanul dezinvolturii, proza intimistă, realismul autocontemplării n-a reprezentat decît un fel de „intermediu”, care interesează mai puțin aici. Sînt de reținut cu deosebire „noul” și „noul roman nou” pentru că alcătuiesc platforma ultimă de pe care Albères consideră că se pot scruta zările anului 2000. Aceste două momente ale prozei celei mai recente au o serie de „note” comune; s-ar putea spune chiar că romanul zis „structuralist” (nu discutăm adevăratele termenele) nu e decît o consecință și o accentuare a unor tendințe deja prezente în „noul roman” — în primul rînd, a acelora de dizolvare a personajului și de transformare a operei literare într-o simplă „emisiune lingvistică”.

Trimiterile la precursorii „noului roman” sînt insistente; poate părea o butadă, dar cel dintîi e citat... Balzac care aprecia încă din 1830 că posibilitățile romanului tradițional fuseseră epuizate; Stendhal (cel din **La Chartreuse de Parme**) e un înaintaș al monologului interior; la rîndul său, Flaubert visa să substituie „romancierului-povestitor” (de „anecdote”) un „artist”; iar dacă ni se mai amintește și că Martin du Gard năzua cîndva la o artă „obiectală”, nu ne mai rămîne decît să conchidem că o serie de rădăcini ale noului roman își trag seva dintr-o țărînă „inamică”, aceea a „vechilor” romancieri. În cazul unor Proust și Kafka, Virginia Woolf sau Joyce, nu mai era necesară nici o intervenție ca să fim incredințați de partea însemnată care le revine în prefigurarea unor trăsături dezvoltate de „noul roman”.

Instaurarea acestuia e pusă de Albères în relație cu „evacuarea zugrăvirii sociologice și morale” și îndreptarea prozei franceze spre un fel de „rebus estetic”, combinat cu un „realism de stil american”, „greu de descifrat”, Optica scriitorului se substituie subiectului cărții, „scriitura este mai importantă decît anecdota”, „întocmai ca în poem”.

Confluența între „noul roman”, lingvistica recentă și neocritică a putut impulsiona „noul roman nou”, în care, de fapt, „romanul dispăre”; omul de asemenea; autorul la fel. Nu mai rămîne decît limbajul. Acest „progres” e datorat unor scriitori foarte geloși de arta lor și care lasă cu condescendență „publicului larg” dreptul de a se atașa de „eroii” sau „idolii” cu care îl alimentează neconștient cultura de tip mass-media.

„Neo-noul” aduce deci proza într-un punct critic hiperformalist care ne amintește de drama lirică a lui Igitur, de aceea a cunoscutei **Aruncături de zar...** mallarméene. Dincolo de ele, pîndește golul nebuniei. Mallarmé i-a și mărturisit-o lui Valéry. Or, romanul „structuralist” își propune să fie doar „o percepție a jocului formelor care constituie lumea, înainte de a fi viața”; și dacă în „noul roman” personajul mai subzista încă (fie și sub forma unei „umbre chinezești”), „noul roman nou” vrea să-l elimine complet: „opera” se reduce la un romancier „pe cale de a se trezi”.

În concordanță cu această operație de vidare, cadrul romanului se lărgeste pînă la infinit, luînd, de pildă, forma mării (la Sollers) sau a nopții (la Thibautaud). Tot ceea ce ține de bunul simț comun nu mai poate constitui o referință pentru romancierul structuralist; el nu face altceva decît să dea glas limbajului, compoziția la care ajunge e „simfonică” și așa zicînd „cristalină”, fiindcă e „pură” de orice reziduu ideatic. Și cu toate acestea, Albères a putut detecta o vagă ancorare în istorie (ceea ce el denumește însă impropriu „angajare”) pînă și în ciclul intitulat **Hexagramme** al romancierului neo-nou Jean-Pierre Faye. Dealtfel, pare că de cîteva ori Albères încearcă să-și liniștească pe iubitorii romanului care spune ceva, dîndu-le a înțelege că soarta acestuia nu e încă pecetluită — ceea ce e realment tonic...

Val. PANAITESCU

- mozaic -

Atenție la transfuzii!

Cu prilejul unei sesiuni de specialitate care a avut loc la începutul anului, la Munchen (Republica Federală Germană), medicii au avertizat împotriva transfuziilor de singe inutile, apelînd la chirurghi să nu recurgă la această măsură decît dacă este neapărat necesar. Specialiștii își motivează îngrijorarea prin faptul alarmant că hepatita serică apare cu mult mai frecvent în urma transfuziilor decît se crezuse pînă acum. După estimarea profesorului Caius Burri din Ulm, un procentaj de 2 pînă la 12 din totalul pacienților supuși la o transfuzie cu singe străin se îmbolnăvesc de hepatită. Pentru a se stăvili pericolul de infecție, în mai multe clinici din Republica Federală s-a început să se recolteze singe de la pacientul respectiv înainte de a se procedea la o transfuzie cu singele propriu.

Pericolul de infecție s-ar produce în mare măsură, au subliniat participanții la sesiune, dacă se va reuși să se pună la punct conservarea de singe congelat, avînd în vedere că virusurile hepatitei nu rezistă la congelare.

Împotriva senilității

O plantă din familia apocinaceelor, cu flori albastre foarte frumoase, conține o substanță chimică cu efecte benefice în tratamentul unor forme de senilitate. Este vorba de saschiu, din care se poate extrage substanța numită vincamină, care are proprietatea de a intensifica oxigenarea singelui în vasele cerebrale și de a ameliora capacitatea intelectuală a pacienților de vîrstă înaintată. Vincamina are de asemenea efecte favorabile la tratarea tensiunii arteriale și este cunoscut ca un sedativ moderat.

Saschiul este o plantă foarte răspîndită, și primele rezultate pozitive în izolarea vincaminei au fost obținute în Ungaria, acum 15 ani. Industria farmaceutică ungară fabrică astăzi un medicament identic, vîndut sub numele de „Vincan”. Rezervele actuale de vincamină nu acoperă necesitățile și de aceea cercetătorii americani s-au concentrat asupra obținerii sale pe cale sintetică. Munca lor a fost încununată de succes. Dr. I. S. Schlessinger, de la Universitatea din Rochester, statul New-York, afirmă, în publicația Societății de chimie americană, că grupul său de cercetători chimiști a elaborat procedeul pentru obținerea vincaminei dintr-un compus lăptos: acidul butiric. Acest acid nu este altceva decît agentul chimic care cauzează mirosul neplăcut al untului rînced. Vincamina sintetică nu este încă produsă pe scară industrială în Statele Unite, dar cel puțin o companie farmaceutică și-a exprimat interesul asupra noului medicament.

Maladia Minamata

„Maladia Minamata”, cea mai tragică consecință a poluării cunoscută în zilele noastre, continuă să facă victime și, fapt îngrijorător, noile cazuri nu se mai înregistrează doar în Golful Minamata, ci și în alte orașe din vestul Japoniei. Pînă în prezent, se declară în mod oficial că peste 700 de persoane au contractat maladia, în timp ce alte 2450 așteaptă să fie înregistrate de serviciile speciale create în acest scop.

Boala, despre care experții afirmă că e provocată de intoxicarea cu mercur provenit din deșeurile industriale deversate în Golful Minamata, a fost constatată inițial la sfîrșitul anilor '50. Atunci s-au înregistrat și victime. Supraviețuitorii

au continuat să sufere de diverse forme de paralizie, iar majoritatea lor sînt astăzi în imposibilitate de a duce o viață normală. În 1956, cînd patru noi persoane au fost afectate de o maladie similară poliomielitei, în vreme ce alte câteva zeci acuzaau simptome de paralizie, o echipă a Facultății de medicină de la Kumamoto a început examinarea intensivă a acestui fenomen, pe atunci, necunoscut. În sfîrșit, în cursul anului 1959 s-a stabilit cu certitudine că boala e provocată de acumularea mercurului în creier, iar cercetările ulterioare au relevat contaminarea florei și faunei subacvatice din zonă, în urma deversării unor reziduuri industriale în apele golfului.

O insulă care dispăre

Insula iugoslavă Palagruza, din Marea Adriatică, este sortită scufundării — afirmă geologii. Stîncile submarine ale Palagruzei sînt resturi ale continentului scufundat într-un cataclism asemănător celui care a distrus Atlantida. Aici au existat munții care legau coastele iugoslave și italiene cu promontoriul calcaros din Italia și care au fost înghițiți de ape, afirmă profesorul austriac F. Stack, care a studiat configurația insulei Palagruza. În secolul trecut, aici s-au descoperit morminte presupuse a fi ale pescarilor sau marinărilor din Grecia antică veniți în Adriatică în căutarea aurului și argintului. De altfel, se pare că descrierea de către Homer a insulei unde a debarcat Diomedea corespunde cu Palagruza. În Palagruza au fost descoperiți dinți de mamut și fosile de animale demult dispărute, iar biologii se întreabă de ce păsările migratoare nu se opresc nicodată aici în drumul lor spre sud? După cum se știe, dispariția Atlantidei s-ar datoră — spun oamenii de știință — consecințelor apropiării de Terra a unui asteroid uriaș, ciocnire care ar fi provocat o puternică maree — potopul legendelor mitice. Geologul austriac Stack afirmă că singura rămășiță la suprafață a masivului muntos adriatic este sorită scufundării. Insula va fi distrusă de curenții marini, care au inspirat povestirile riverane basmele cu munții magnetici care atrag irezistibil navele, semînînd moartea.

Ultimul Yaman

Ultimul indian al tribului Yaman a murit în orașul argentinian Ushuaia. Tribul Yaman, care număra 3000 de membri în 1850, era format din oameni scunzi, a căror înălțime rareori depășea un metru și jumătate. Ei trăiau în colibe acoperite cu iarbă sau cu piei și vorbeau cinci dialecte diferite.

Asociația Sherlock Holmes

720 de membri între 11-80 ani numără Asociația Sherlock Holmes din Londra. Asociația ține de șase ori pe an ședințe, iar o dată pe an — în ziua de naștere a eroului iubit — are loc un banchet. Anual apare o revistă consacrată în întregime vieții și activității lui Sherlock Holmes, autorii acestor articole străduindu-se să disecarnă, pe cît posibil, realul de fantastic.

Albacete - o nouă Altamira

În provincia spaniolă Albacete au fost descoperite șapte grote cu pereții plini de picturi rupestre executate acum 9000 de ani. Experții afirmă că desenele prezintă scene de vîntoare și personaje și că acestea este cea mai importantă descoperire de acest gen din Spania.

După cum se știe, în această țară, la Altamira, se află ansamblul de peșteri cu picturi rupestre de o calitate excepțională, care au fost amenajate și deschise pentru public.

CRONICA

săptămînal politic - social - cultural

colegiul de redacție:

LIVIU LEONTE, redactor șef
ANDI ANDRIEȘ, redactor șef adj.
N. BARBU, redactor șef adj.
ȘTEFAN OPREA, secretar șef-ral de redacție
VASILE CONSTANTINESCU

Prezentarea grafică: VALER MITRU